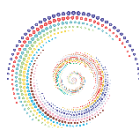

Model Ośrodka Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców

Opracowanie:

Fundacja Metamorfoza, Katowice, Polska

Stowarzyszenie Coopisa, Reggio Calabria, Włochy

Grudzień 2023

Współfinansowane przez
Unię Europejską

SPIS TREŚCI

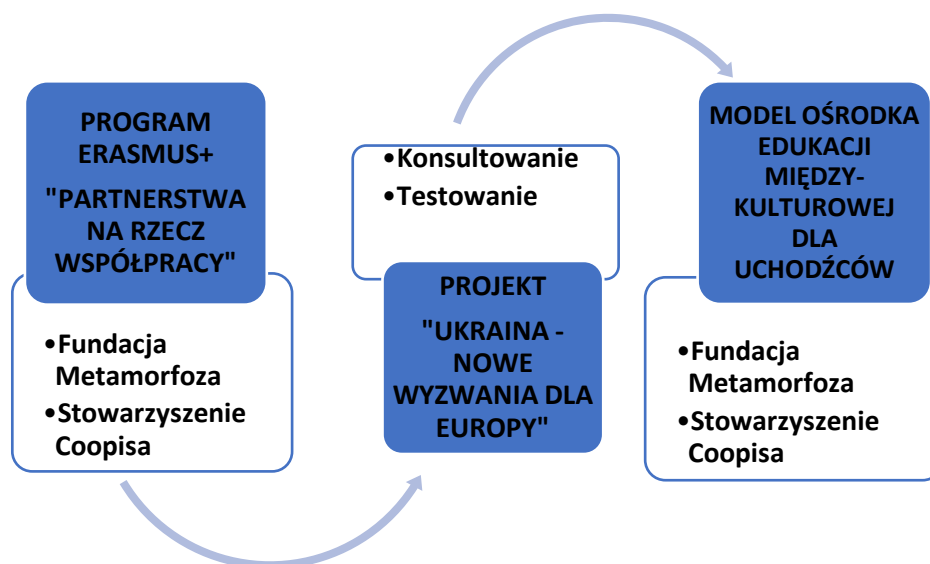
1. Wprowadzenie.....	4
2. Pojęcia ogólne	7
3. Działalność Partnerów w ramach Projektu Erasmus+	8
3.1. Działalność Fundacji Metamorfoza	9
3.2. Działalność Stowarzyszenia Coopisa.....	10
3.3. Zadania Partnerów.....	11
4. Opis Projektu Erasmus+.....	12
4.1. Odbiorcy Projektu Erasmus+	13
5. Wybór metod edukacji w ramach Modelu	15
5.1. Podstawowe założenia rozwoju zasobów edukatorów.....	15
5.2. Ogólne kompetencje edukatorów w procesie edukacji włączającej	17
5.2.1. Edukacja włączająca a wielokulturowość	18
5.2.2. Wybrane propozycje form wsparcia edukacyjnego i kulturowego	19
6. Diagnoza Modelu Ośrodka Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców	22
6.1. Społeczne konsultacje Modelu.....	22
6.2. Testowanie działań i założeń Modelu	24
6.2.1. Wnioski z ankiety i rozmów dotyczących kursu języka polskiego.....	24
6.2.2. Wnioski z ankiety i rozmów dotyczących kursu kulturowego	25
7. Działania prowadzone w ramach Ośrodka dla Uchodźców	27
7.1. Cel główny i cele szczegółowe Ośrodka	27
7.2. Podstawowe działania w ramach Ośrodka	27
7.3. Formy współpracy i sposób realizacji działań Ośrodka.....	38
7.4. Sposób oceny realizacji Modelu Ośrodka	39
7.5. Zarządzanie procesem konstruowania Modelu	40
8. Podsumowanie	42
8.1. Porównanie modelu ośrodków dla migrantów/uchodźców u Partnerów	43
8.2. Aktualna sytuacja uchodźców i migrantów w krajach partnerskich	45

8.2.1. Sytuacja uchodźców w Polsce.....	46
8.2.2. Sytuacja migrantów we Włoszech	48
9. Podstawy prawne w Polsce wobec uchodźców	51
Literatura źródłowa	53
Załączniki	54

1. WPROWADZENIE

Dokument – **Model Ośrodka Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców** – jest rezultatem końcowym z realizacji międzynarodowego projektu pn. „Ukraina – nowe wyzwania dla Europy”, realizowanego w ramach programu Erasmus+: „Partnerstwa na rzecz współpracy” w okresie 01.12.2022 do 30.04.2024. Dokument został opracowany przez Fundację Metamorfoza z Polski oraz Stowarzyszenie Coopisa z Włoch. Obydwie organizacje zajmują się w głównej mierze organizowaniem wsparcia dla migrantów i uchodźców potrzebujących pomocy w rozpoczynaniu nowego życia w innym kraju.

Model został poddany konsultacjom społecznym przeprowadzonym w organizacjach pozarządowych, wybranych jednostkach samorządu terytorialnego oraz innych instytucjach w terminie od 01.07.2023 do 31.08.2023 roku. Wybrane elementy Modelu były również testowane w organizacjach pozarządowych na wyselekcjonowanej grupie odbiorców. Dodatkowo na bazie projektu Erasmus+ prowadzona była ścisła ponadnarodowa współpraca obu organizacji, nawiązywane były bliższe kontakty z organizacjami włoskimi i polskimi mające na celu inicjowanie kolejnych projektów i przedsięwzięć służących dalszemu rozwojowi usług społecznych skierowanych do najbardziej potrzebujących osób i grup.

Efektom współpracy ponadnarodowej w prezentowanym dokumencie jest wypracowanie Modelu Ośrodka Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców. W ramach współpracy międzynarodowej z włoskim Partnerem zapoznano się z zasadami regulującymi opiekę nad migrantami na terenie południowych Włoch, opracowano możliwości implementowania niektórych działań na teren naszego kraju, wskazano sposoby i metody

wsparcia dla migrantów/uchodźców poszukujących pomocy. Prezentowany Model będzie możliwy do realizacji przez inne organizacje działające na rzecz uchodźców na zasadzie tzw. dobrych praktyk.

Ośrodek Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców to miejsce, które ma na celu wspieranie i integrowanie uchodźców głównie poprzez edukację i integrację kulturową. Model Ośrodka skupia się na kilku kluczowych obszarach:

- **Nauczanie języka.** Ośrodek zapewnia uchodźcom intensywne kursy języka niezbędnego do komunikowania się. Obejmują one naukę pisania, czytania, rozumienia ze słuchu oraz mówienia.
- **Wsparcie rozwoju kwalifikacji.** Ośrodek oferuje różnorodne formy wsparcia w zakresie uznawania posiadanego wykształcenia i/lub rozwoju poziomu kwalifikacji, które pomagają uchodźcom uzyskać wyższe umiejętności przydatne na rynku pracy. Mogą to być kursy z zakresu świadczenia usług kosmetycznych, gastronomicznych, opieki zdrowotnej, obsługi biura, florystyki itp. Ośrodek współpracuje z lokalnymi firmami i przedsiębiorstwami, aby zapewnić praktyki zawodowe oraz możliwości zatrudnienia dla uchodźców.
- **Edukacja kulturowa.** Ośrodek stawia duży nacisk na edukację kulturową, która pomaga uchodźcom zrozumieć i zaakceptować nową kulturę, w której się znajdują oraz promuje wzajemne zrozumienie i tolerancję. W ramach edukacji kulturowej mogą być

organizowane warsztaty, spotkania z mieszkańcami kraju przyjmującego, projekcje filmów, wyjścia do muzeów i innych instytucji kulturalnych.

- **Pomoc prawna.** Ośrodek poprzez prawników i doradców kładzie duży nacisk na zapewnienie wsparcia w zrozumieniu i egzekwowaniu swoich praw, norm oraz obowiązków obywatelskich, ale również możliwości funkcjonowania w nowych warunkach społecznych.
- **Pomoc psychologiczna.** Ośrodek zapewnia również wsparcie psychologiczne dla uchodźców, które jest niezbędne, biorąc pod uwagę trudności i traumy, z jakimi się zmagają. Oferuje indywidualne i grupowe sesje terapeutyczne, w tym terapię traumy, poradnictwo i wsparcie emocjonalne.
- **Strefa integracji społecznej.** Ośrodek to miejsce, gdzie uchodźcy mogą spotykać się, nawiązywać kontakty z innymi mieszkańcami kraju i integrować się społecznie. W ramach integracji społecznej mogą być organizowane różne zajęcia i wydarzenia społeczne, takie jak koncerty, warsztaty integracyjne, grupy dyskusyjne, samopomocowe czy spotkania kulturalne, które mają na celu stworzenie atmosfery współpracy i wzajemnego wsparcia.
- **Zapewnienie opieki i zajęć integracyjno-rozwojowych dla dzieci.** By umożliwić osobom dorosłym udział w zajęciach Ośrodka niezbędne jest także zapewnienie w tym czasie opieki dla dzieci (wśród uchodźców z Ukrainy większość stanowią kobiety, przybyłe z dziećmi). W ramach Ośrodka oferowane są różnorodne zajęcia, które mają na celu stymulowanie rozwoju dzieci w różnych obszarach obejmujących naukę i poznawanie nowych umiejętności. Dodatkowo, organizowane są zajęcia integracyjne, które pomagają dzieciom nawiązać relacje społeczne, rozwijać umiejętności komunikacyjne i współpracę z innymi.

Ośrodek Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców wspiera osoby przybywające do nowego kraju, aby mogły zdobyć umiejętności, wiedzę i pewność siebie, które są niezbędne do integracji w nowym społeczeństwie. Dzięki różnorodnym działaniom i wsparciu Ośrodka, uchodźcy mają możliwość lepszego zrozumienia nowego dla nich społeczeństwa, integracji z lokalną społecznością i tworzenia lepszej przyszłości dla siebie i swoich rodzin. To miejsce, gdzie uchodźcy mogą budować nową przyszłość i odbudować swoje życie po przeżytej traumie.

2. POJĘCIA OGÓLNE

W niniejszym opracowaniu stosowane są następujące pojęcia:

1. **Projekt** – międzynarodowy projekt Erasmus+ w ramach Akcji Kluczowej 2: „Partnerstwa na rzecz współpracy” pn. „Ukraina – nowe wyzwania dla Europy” realizowany w okresie 01.12.2022 – 30.04.2024 roku przez Fundację Metamorfoza, jako Lidera oraz Stowarzyszenie Coopisa z Włoch, jako Partnera zagranicznego.
2. **Partnerzy** – Fundacja Metamorfoza, z biurem Fundacji przy ul. Barona 30/413 43- 100 Tychy, Polska oraz Stowarzyszenie Coopisa z Reggio Calabria, Włochy.
3. **Model** – Model Ośrodka Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców.
4. **MOEMU** – Model Ośrodka Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców.
5. **Ośrodek** – Ośrodek Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców.
6. **Migrant** – każda osoba, która zmienia swój kraj zwykłego pobytu. Wykluczone są migracje, które są spowodowane rekreacją, wakacjami, wizytami u przyjaciół i krewnych, biznesem, leczeniem lub pielgrzymkami religijnymi. Wyróżnia się migrantów krótko- oraz długoterminowych. Migrantem długoterminowym określa się osobę, która przeprowadza się do kraju innego niż jej zwykłe miejsce zamieszkania na okres co najmniej jednego roku (12 miesięcy), tak że kraj docelowy faktycznie staje się jego nowym krajem zwykłego pobytu. Za emigranta krótkoterminowego uważa się natomiast osobę, która przebywa poza krajem przez okres od trzech do dwunastu miesięcy¹.
7. **Uchodźca** – osoba, która na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem, i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo która nie ma żadnego obywatelstwa i znajdując się na skutek podobnych zdarzeń, poza państwem swojego dawnego stałego zamieszkania nie może lub nie chce z powodu tych obaw powrócić do tego państwa².

¹ Definicja przyjęta przez Departament Spraw Gospodarczych i Społecznych Organizacji Narodów Zjednoczonych.

² Definicja wg Konwencji Genewskiej.

3. DZIAŁALNOŚĆ PARTNERÓW W RAMACH PROJEKTU ERASMUS+

Z Partnerem włoskim poznaliśmy się kilka lat temu przy okazji uczestnictwa w projekcie ponadnarodowym, realizowanym przez inny podmiot. Partner już wtedy wykazał się profesjonalizmem, dużą praktyczną wiedzą z zakresu edukacji różnych grup odbiorców, w tym migrantów. W roku 2021 kontaktowaliśmy się w temacie współpracy trójsektorowej na rzecz migrantów, gdyż w Polsce pojawiało się coraz więcej obywateli Ukrainy, którzy przyjeżdżali do naszego kraju, wtedy jeszcze w celach zarobkowych. Nikt z nas nie przypuszczał jednak, że niebawem będziemy mieć uchodźców wojennych na terenie naszego kraju. Od 24 lutego 2022 roku, czyli od początku agresji Rosji na Ukrainę, do Polski przyjechało około 3,5 mln obywateli Ukrainy. Są to głównie kobiety z dziećmi. Z kolei część mężczyzn, którzy pracowali w Polsce wyjechało walczyć na wojnie. Na terenie gminy Tychy aktualnie przebywa ok. 4.000 uchodźców. Potwierdzają to dane wojewody oraz liczba wydawanych numerów PESEL³. W obliczu takiej fali migrantów naturalnym dla nas krokiem był kontakt z Partnerem włoskim w celu wymiany doświadczeń. Chcieliśmy jednak, aby działania te miały bardziej zorganizowany charakter i prowadziły do wypracowania trwałych rezultatów.

Mocną stroną Partnera włoskiego jest wieloletnie doświadczenie w pracy z migrantami, wieloaspektowej edukacji tej grupy i dążeniu do integracji. Ponadto Partner ma szerokie kontakty w lokalnych społecznościach, podmiotach prywatnych i publicznych, które wspólnie tworzą efektywny system wsparcia migrantów. Dobrze przygotowani pracownicy oraz współpracujące ze sobą podmioty dają gwarancję powodzenia podejmowanych działań. Takiej kooperacji na rzecz obcokrajowców także chcieliśmy się nauczyć od włoskiego Partnera.

Natomiast mocną stroną Partnera polskiego jest szeroka baza współpracowników oraz ekspertów zajmujących się edukacją osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Większość kadry Fundacji posługuje się biegle językiem angielskim, co znacznie ułatwia realizację projektów międzynarodowych. Ponadto Partner polski współpracuje z Punktem Pomocy Cudzoziemcom w Tychach, który od 2021 roku wspiera obywateli Ukrainy poszukujących pracy w Polsce, a od 2022 aktywnie wspiera uchodźców. Byliśmy w stanie zdiagnozować potrzeby i oczekiwania tej grupy, co stało się podstawą opracowania założeń funkcjonowania Ośrodka dla Uchodźców. Taka współpraca daje także szerokie możliwości testowania w praktyce nowych rozwiązań, wypracowanych w ramach Projektu Erasmus+.

³ Na podstawie danych udostępnionych na portalu tychy.pl (dostęp na dzień 16.12.2023).

3.1. Działalność Fundacji Metamorfoza

Głównym inicjatorem oraz realizatorem projektu „Ukraina – nowe wyzwania dla Europy” była Fundacja Metamorfoza, której celem działania jest wspieranie grup i osób potrzebujących wsparcia, defaworyzowanych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Efektem działalności Fundacji jest nawiązywanie współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami ze strefy biznesu oraz organizacjami pozarządowymi, czyli tak zwanym trzecim sektorem. Miejszem koordynacji działań w ramach projektu było biuro Fundacji w Tychach przy ul. Barona 30/413.

Fundacja Metamorfoza rozpoczęła swoją działalność w 2016 roku odpowiadając na potrzeby społeczne, w tamtym czasie służąc głównie wzmocnieniu potencjału kobiet. Głównymi celami Fundacji są między innymi:

- prowadzenie działań na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób bezrobotnych i niepełnosprawnych, w tym szczególności kobiet, seniorów i uchodźców;
- wspieranie rozwoju osób defaworyzowanych oraz ich aktywizacja w różnych obszarach życia (społecznym, zawodowym, kulturalnym, osobistym);
- przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego;
- działania na rzecz dialogu społecznego i konstruktywnego rozwiązywania konfliktów;
- promocja zatrudnienia, aktywizacji zawodowej i społecznej;
- działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych.

Od początku swojej działalności Fundacja Metamorfoza prowadziła szereg działań wzmocniających potencjał określonych grup społecznych, zatrudniając osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, w tym bezrobotne i niepełnosprawne. Od września 2019 roku w ramach projektu finansowanego ze środków Unii Europejskiej prowadzone były Kluby Seniora oraz usługi opiekuńcze dla osób niesamodzielnych w Gminie Rudziniec. Natomiast

od marca 2021 roku Fundacja, we współpracy z Gminą Rudziniec i Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Rudzińcu rozpoczęła realizację projektu „Rozwój usług społecznych w Gminie Rudziniec”. Projekty te dały swoisty początek działaniom Fundacji pozwalającym na podjęcie społecznego dialogu w celu realizacji wspólnych działań, mających na celu systematyczne wzmacnianie trzeciego sektora w środowisku społecznym⁴. Realizacja projektu pozwoliła też na zbadanie potencjału Fundacji, przygotowanie kadry specjalistów do prowadzenia działań społecznych oraz stworzenia bazy kontaktów⁵.

3.2. Działalność Stowarzyszenia Coopisa

Stowarzyszenie Coopisa powstało w 2013 roku w prowincji Reggio Calabria i prowadzi swoją działalność w sektorze społecznym, zajmując się między innymi pracą z osobami w trudnej sytuacji, migrantami, osobami ubiegającymi się o azyl, osobami niepełnosprawnymi, bezdomnymi, kobietami ofiarami handlu ludźmi itp. Prowadzi też specjalistyczne szkolenia dotyczące różnych zagadnień związanych z migracją, takich jak zdrowie, kultura oraz szkolenia międzykulturowe. Promuje działania wspierające z zakresu medycyny, migracji oraz przyjmowania osób ubiegających się o azyl i uchodźców w ogóle.

Stowarzyszenie Coopisa, którego misją jest walka z nierównościami społecznymi i przyczynianie się do zrównoważonego rozwoju obszarów mniej uprzywilejowanych, w 2018 roku uczestniczyło w projekcie „Odważne działania na rzecz lepszego Świata” dla Obszaru B: „Włączenie społeczności/grup ludzi w trudnej sytuacji”. Partnerem projektu było stowarzyszenie z Argentyny „Asociación Civil Nuevo Sol”. Projekt zakładał współpracę międzynarodową, a jego celem był rozwój społeczny na obszarach ubogich gospodarczo i edukacyjnie. W 2018 roku Stowarzyszenie uczestniczyło w projekcie Erasmus+. To projekt realizowany w Madrycie, którego celem było podniesienie świadomości społeczeństwa obywatelskiego na temat sytuacji młodych uchodźców i imigrantów w Unii Europejskiej. W czasie Covid-19 Stowarzyszenie, dzięki projektowi „SUPREME” finansowanemu przez region Calabria, utworzyło działającą do dziś „mobilną klinikę”, gwarantującą migrantom pomoc zdrowotną i psychologiczną⁶.

⁴ Oficjalna strona internetowa Fundacji Metamorfoza, <https://fundacja-metamorfoza.org/>.

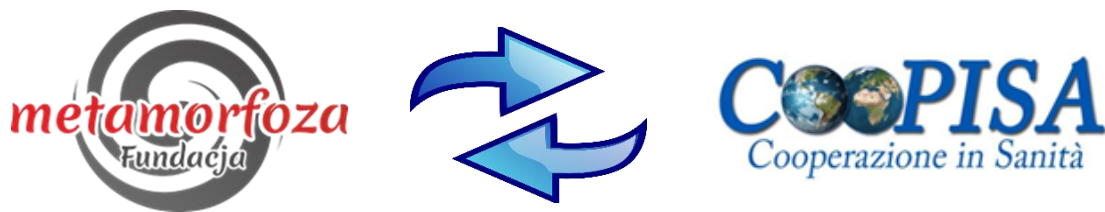
⁵ Materiały własne Fundacji Metamorfoza.

⁶ Materiały własne Stowarzyszenia Coopisa, <https://www.facebook.com/Coopisa/>.

3.3. Zadania Partnerów

Zadaniem organizacji partnerskich w ramach Projektu Erasmus+ była prezentacja systemu wsparcia migrantów/uchodźców funkcjonującego w danym kraju. W tym celu każdy z Partnerów przygotował dokumentację dotyczącą systemu wsparcia oraz zorganizował wizytę studyjną, której celem było poznanie w praktyce systemu wsparcia uchodźców w danym kraju, poznanie innych podmiotów zaangażowanych w tego typu działania, poznanie oferty wsparcia, zajęć edukacyjnych w tym zakresie, wymiana doświadczeń na temat aktualnej sytuacji uchodźców i działań pomocowych. Poznanie obu systemów pozwoliło na wymianę dobrych praktyk, poznanie nowych rozwiązań i oszacowanie możliwości ich implementacji w nowym środowisku.

Każdy z Partnerów miał za zadanie przeanalizowanie istniejącej u siebie sytuacji migrantów/uchodźców, z możliwością jej zmiany o skuteczne rozwiązania panujące w danym kraju. Partnerzy zaangażowani byli w kolejne etapy opracowywania MOEMU. Wnosili również sprawdzone rozwiązania, uwzględniające podłoże społeczno-kulturowe uchodźców. Model był konsultowany w każdym kraju z podmiotami odpowiedzialnymi za tworzenie systemu wsparcia obcokrajowców. Partner włoski zorganizował spotkanie robocze partnerstwa, pozwalające na szczegółowe omówienie wniosków z konsultacji i dopracowanie Modelu, który po wprowadzonych udoskonaleniach był przetestowany w Polsce na pilotażowej grupie uchodźców.

Dodatkowo efekty realizacji projektu „Erasmus+” zaprezentowane zostaną podczas seminariów upowszechniających, realizowanych w każdym kraju, z udziałem obu Partnerów. Każdy z Partnerów brał także aktywny udział w zarządzaniu projektem oraz jego ewaluacji⁷.

⁷ Materiały własne Fundacji Metamorfoza.

4. OPIS PROJEKTU ERASMUS+

Celem głównym Projektu była wymiana doświadczeń pomiędzy Partnerami w zakresie stworzenia i rozwoju profesjonalnych i kompleksowych propozycji działania ośrodków edukacji międzykulturowej dla migrantów/uchodźców, których zadaniem byłoby włączanie społeczne uchodźców w struktury społeczeństw goszczących. Cel ten został osiągnięty dzięki realizacji następujących celów szczegółowych:

- Zachęcanie do dalszego kształcenia wszystkich obywateli i pokoleń. Promowanie edukacji przez całe życie zarówno wśród migrantów/uchodźców, jak i obywateli Polski oraz Włoch. Jako przedstawiciele różnych kultur i systemów edukacyjnych obywatele powinni dążyć do wyrównania różnic oraz do poznania wzajemnego potencjału i możliwości podejmowanych działań.
- Podnoszenie kompetencji edukatorów, czyli osób prowadzących działania edukacyjne dla migrantów/uchodźców poprzez wymianę doświadczeń na poziomie międzynarodowym. Główny nacisk kładziony był na rolę wspierającą edukatorów w motywowaniu i doradzaniu migrantom/uchodźcom, znajdującym się w nowej, trudnej sytuacji.

W trakcie realizacji Projektu wymienialiśmy się z włoskim Partnerem wiedzą i doświadczeniami, zarówno poprzez kontakty bezpośrednie (podczas wizyt i spotkań), jak również poprzez kontakty online, z wykorzystaniem platformy ZOOM. Partner włoski ma długoletnie doświadczenie w zakresie wspierania migrantów oraz we współpracy lokalnej na rzecz ich integracji społecznej. Prowadzi szereg działań pomocowych, medycznych, ale również edukacyjnych, motywacyjnych, integracyjnych na rzecz tej grupy, co było cennym wkładem w realizację projektu.

Partner z Polski na co dzień prowadzi działania edukacyjne, integracyjne i wspierające dla grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji. Posiada bazę ekspertów i trenerów z różnych dziedzin, co umożliwiło wymianę doświadczeń w zakresie skutecznych metod i narzędzi pracy, a dzięki udziałowi w Projekcie pozwoli w przyszłości uwzględniać w prowadzonych działaniach szczególne potrzeby migrantów i uchodźców. W wyniku wymiany międzynarodowych doświadczeń wypracowaliśmy wspólnie **Model Ośrodka Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców**. Model ten zawiera między innymi opis kompetencji edukatorów, zakres oferowanych zajęć, ze wskazaniem najskuteczniejszych metod i narzędzi pracy.

Uchodźcy to w dużej mierze osoby uciekające ze swojego kraju z uwagi na toczącą się tam wojnę i zagrożenie życia, osoby doświadczające traumatycznych przeżyć i wymagające tym samym szczególnego wsparcia i odpowiednio dopasowanego systemu edukacji i metod nauczania. Działaniami prowadzonymi w ramach projektu „Erasmus+” chcieliśmy uzyskać pełne „włączenie” migrantów/uchodźców do lokalnych społeczności państw goszczących, promując tym samym równość i niedyskryminację wszystkich ludzi, niezależnie od ich pochodzenia. Tym samym edukacja na płaszczyźnie międzykulturowej przyczyni się do szybszej i skuteczniejszej integracji społecznej uchodźców.

4.1. Odbiorcy Projektu Erasmus+

Bezpośrednimi odbiorcami Projektu są edukatorzy, czyli osoby zajmujące się szeroko rozumianą edukacją osób dorosłych oraz członkowie zarządów, osoby decyzyjne w organizacjach i instytucjach tworzących system wsparcia dla migrantów/uchodźców. Osoby te (trenerzy, animatorzy, eksperci, doradcy, członkowie zarządów) posiadali wiedzę i doświadczenie w edukacji osób dorosłych, w tym osób znajdujących się w trudnej sytuacji, osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Osoby zaangażowane w Projekt nie miały jednak dotychczas doświadczenia w pracy z migrantami czy uchodźcami z krajów Europy Środkowo-Wschodniej, dlatego też dzięki realizacji Projektu wzmacnialiśmy ich kompetencje w tym zakresie.

Obie organizacje partnerskie widziały pilną potrzebę wsparcia edukacyjnego migrantów/uchodźców. Dla obu organizacji były to jednak wyzwania innego typu: uczestnicy z Polski nie mieli dotychczas doświadczenia w edukacji migrantów i uchodźców. Polska nigdy na taką skalę jak obecnie nie mierzyła się z problemem migracji. Z kolei edukatorzy włoscy nie mieli doświadczeń w działaniach na rzecz migrantów czy uchodźców z krajów Europy Wschodniej. Są to osoby z innego kręgu kulturowego, wychowane w innych tradycjach, z innym bagażem socjo-kulturowym i innymi potrzebami, również w zakresie edukacji. Partner włoski dotychczas miał doświadczenie w głównej mierze z migrantami z Afryki – osobami innego wyznania, zwykle doświadczającymi skrajnego ubóstwa, bardzo zaniedbanymi pod względem społecznym, zdrowotnym czy edukacyjnym. Grupa uchodźców z Ukrainy znacznie różniła się od uchodźców z terenu Afryki, dlatego działania edukacyjne kierowane do tej grupy wymagały innego zakresu, metod, narzędzi i instrumentów.

5. WYBÓR METOD EDUKACJI W RAMACH MODELU

Działania w ramach Modelu skupiają się na poszerzaniu możliwości edukatorów pracujących bezpośrednio z migrantami i uchodźcami, ich wiedzy, doświadczenia i warsztatu umiejętności zawodowych. Poniżej opisano najważniejsze aspekty rozwoju edukatorów oraz wykorzystania swoich umiejętności do kształcenia innych.

5.1. Podstawowe założenia rozwoju zasobów edukatorów

Kształcenie edukatorów w ramach Modelu powinno być związane z pojęciem tak zwanej „edukacji włączającej” migrantów i uchodźców w strukturę danego środowiska – regionu czy państwa. Tym samym edukatorzy (w tym trenerzy, animatorzy, doradcy) powinni odznaczać się nie tylko takimi cechami jak: zrozumienie, cierpliwość czy umiejętność słuchania. Powinni też mieć celowo dobrany warsztat pracy ukierunkowany na pracę z uchodźcami w trudnych warunkach opuszczających swój rodzinny kraj. Działania edukacyjne nie powinny być prowadzone w sposób jednoznacznie nakierowany na przekazywanie konkretnej wiedzy, tylko połączone z aspektami społecznymi. W takich sytuacjach mówimy o *edukacji włączającej*.

W literaturze spotyka się wiele definicji edukacji włączającej, najczęściej jednak przywoływane są te zaproponowane przez UNESCO oraz European Agency for Special Needs and Inclusive Education (Europejską Agencję Do Spraw Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, EASNIE)⁹. Zaprezentowano je poniżej:

- a) Edukacja włączająca to proces, w którym placówka edukacyjna odpowiada na zróżnicowane potrzeby wszystkich podopiecznych, poprzez zwiększanie ich udziału w procesie uczenia się, kulturze i życiu społecznym oraz zmniejsza poziom wykluczenia edukacyjnego. Na proces ten składają się zmiany i modyfikacje w zakresie treści, podejść, struktur i strategii edukacyjnych. Edukacja obejmuje wszystkich podopiecznych w danym wieku, a obowiązkiem państwa jest zapewnienie odpowiedniego poziomu tej edukacji¹⁰.

⁹ Oficjalna strona internetowa Europejskiej Agencji ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej EASNIE, <https://www.european-agency.org/>.

¹⁰ Definicja UNESCO, 2005.

- b) Edukacja włączająca to proces, którego celem jest oferowanie wysokiej jakości edukacji wszystkim podopiecznym, w postawie szacunku dla ich różnorodności, ich różnorodnych potrzeb i możliwości oraz charakterystycznych cech ich funkcjonowania. Edukacja włączająca uwzględnia także oczekiwania podopiecznych i społeczności lokalnej związane z edukacją oraz zwalcza wszelkie przejawy dyskryminacji¹¹.
- c) Edukacja włączająca to systemowe podejście zapewniania wysokiej jakości edukacji w placówkach edukacyjnych, w tym również w szkołach ogólnodostępnych. Edukacja włączająca zaspokaja efektywnie poznawcze i społeczne potrzeby wszystkich podopiecznych w społeczności lokalnej¹².
- d) Edukacja włączająca stawia za cel wyposażenie podopiecznych w kompetencje niezbędne do stworzenia w przyszłości włączającego społeczeństwa, czyli społeczeństwa, w którym osoby niezależnie od różnic, między innymi w stanie zdrowia, sprawności, pochodzenia, wyznania, są pełnoprawnymi członkami społeczności, a ich różnorodność postrzegana jest jako cenny zasób rozwoju społecznego oraz cywilizacyjnego¹³.
- e) Edukacja włączająca opiera się na uznaniu prawa każdego człowieka (szczególnie dzieci i młodzieży oraz osób ze specjalnymi potrzebami) do edukacji o wysokiej jakości¹⁴.
Odnosi się do następujących wartości:
- docenianie różnorodności podopiecznych,
 - wspieranie każdego podopiecznego w osiągnięciu postępów w nauce,
 - nastawienie na współpracę z innymi profesjonalistami i rodzicami,
 - docenianie wartości własnego rozwoju zawodowego i uczenia się przez całe życie.

Początki edukacji włączającej sięgają lat 90-tych. W 1990 roku w czasie światowej konferencji „Edukacja dla wszystkich” w Jomtien w Tajlandii ujawniono liczbę dzieci z niepełnosprawnościami wykluczonych z systemów szkolnych i wskazano potrzebę rozwijania edukacji włączającej¹⁵. Żądanie to zostało powtórzone na światowej konferencji

¹¹ Definicja UNESCO IBE, 2008.

¹² Definicja EASNIE, 2015.

¹³ Definicja EASNIE, 2015.

¹⁴ Definicja EASNIE, 2012.

¹⁵ Raport UNESCO, 1990.

UNESCO w roku 1994 w Deklaracji z Salamanki, podpisanej przez przedstawicieli 92 państw. Ważnym krokiem w rozwoju edukacji włączającej było zapisanie prawa do niej w art. 24 Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami podpisanej przez Polskę w 2012 roku. Konwencja zobowiązuje państwa do budowania takiego systemu kształcenia nauczycieli, który przygotuje każdego z nich do pracy z grupami o zróżnicowanych potrzebach i możliwościach (w tym ze specjalnymi potrzebami i/lub niepełnosprawnością) w edukacyjnych placówkach włączających.

5.2. Ogólne kompetencje edukatorów w procesie edukacji włączającej

W samej pracy edukatora włączającego ważne są przede wszystkim jego kompetencje społeczne, w tym między innymi:

- umiejętność pracy w zespole,
- zdolność do refleksji w praktyce,
- pozytywne nastawienie do życia,
- cierpliwość, empatia i zrozumienie.
- przekonanie, że każda osoba może uczyć się i osiągać sukcesy,

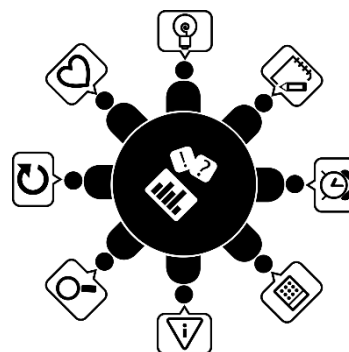
Ważna jest także dobra znajomość metodyki nauczania, psychologii rozwoju podopiecznego oraz sposobów i metodyki uczenia się¹⁶. Wysoko wykwalifikowani edukatorzy stanowią podstawowe ogniwo efektywnej edukacji włączającej. To od siły ich pozytywnej postawy wobec włączenia oraz kompetencji zawodowych zależy, czy określona placówka edukacyjna będzie miejscem wzrostu i rozwoju wszystkich podopiecznych, także tych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Tym samym podstawowym zadaniem edukatorów włączających jest dostosowanie procesu nauczania do indywidualnych potrzeb słuchaczy, aby zapewnić im jak największe szanse na osiągnięcie sukcesu.

¹⁶ Ewa Domagała-Zyśk, *Kształcenie nauczycieli w kontekście edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – przegląd doświadczeń zagranicznych*. Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin, 2019.

Zgodnie z przytaczanymi definicjami i założeniami edukatorzy powinni być osobami posiadającymi szczególne cechy i umiejętności, w tym¹⁷: doświadczenie w pracy edukacyjnej, aktywność badawczą, umiejętności opracowywania programów nauczania na podstawie faktów i danych, systematyczne dokształcanie się i uczestniczenie w szkoleniach w zakresie specjalnych potrzeb bądź występujących niepełnosprawności, jak też nowoczesnych metod dydaktyki zróżnicowanej. W idealnym edukatorze szukamy więc następujących cech¹⁸:

- poczucie sprawiedliwości wobec podopiecznych,
- dobre przygotowanie do zajęć,
- poczucie humoru,
- zaangażowanie w proces nauczania,
- twórczy i otwarty umysł,
- kreatywność, myślenie poza schematami,
- cierpliwość, wyrozumiałość i empatia.

5.2.1. Edukacja włączająca a wielokulturowość

Kształtowanie kompetencji kadry edukatorów powinno odbywać się w ścisłym powiązaniu teorii i praktyki. Wielu badaczy zwraca uwagę na to, że mankamentem między innymi kształcenia nauczycieli/edukatorów są trudności związane z przekładaniem wiedzy teoretycznej na praktykę edukacyjną. Z badań przeprowadzonych przez Alinę Szczurek-Borutę wynika, że przyszli nauczyciele często sygnalizują brak dostatecznej liczby praktyk i dostrzegają rozdzźwięk pomiędzy światem teorii i praktyki¹⁹. Wobec tego w toku procesu przygotowania pedagogów, nauczycieli oraz edukatorów do pracy w warunkach wielokulturowości niezbędne wydaje się wielostronne kształcenie, wykorzystujące różne paradygmaty i alternatywne orientacje, takie jak: behawiorystyczna, humanistyczna, tradycyjno-czeladnicza i refleksyjna.

¹⁷ Beata Papuda-Dolińska, *Kształcenie nauczycieli do edukacji włączającej w Polsce*. Wydawnictwo Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2019.

¹⁸ Anna Młynarczuk-Sokołowska, *Pedagog, nauczyciel, edukator w zróżnicowanej kulturowo przestrzeni współczesnej edukacji*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Poznań 2017.

¹⁹ Alina Szczurek-Boruta, *O przygotowaniu nauczycieli do pracy w warunkach wielokulturowości*. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2014.

Przygotowaniu kadry edukatorów do rozpoczęcia aktywności zawodowej powinno również towarzyszyć rozwijanie uczuć i wrażliwości na drugiego człowieka, uczenie sztuki życia, sztuki stosunków międzyludzkich i społecznych, a więc wszystkiego, co decyduje o kulturze współżycia zbiorowego i realizacji paradygmatu współistnienia obecnego w edukacji²⁰. Ponadto warto pamiętać o tym, że każda kultura powinna być otwarta na kontakt z inną. Tylko interakcje międzykulturowe pozwalają na pełne zrozumienie i nadanie wartości własnej kulturze, określenie własnego miejsca wobec niej, jej rozwój i doskonalenie, a także kształtowanie otwartych postaw²¹.

Według Anny Młynarczuk-Sokołowskiej z Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku, kształcąc przyszłych pedagogów, edukatorów, nauczycieli oraz pracowników socjalnych – należy umożliwiać im nabywanie wiedzy i umiejętności niezbędnych w przyszłej pracy zawodowej. Dlatego też przez pracowników Katedry Edukacji Międzykulturowej realizowany jest przedmiot „edukacja międzykulturowa”. Poza tym przygotowanie przyszłej kadry pedagogicznej do radzenia sobie z nowymi wyzwaniami w warunkach wielu kultur odbywa się w trakcie autorskich fakultetów.

Ważnym celem jest także kształtowanie postaw umożliwiających przyszłej kadrze pedagogicznej samodzielną pracę nad rozwijaniem własnych kompetencji międzykulturowych. Podczas realizowanych przez siebie zajęć, poza wyposażeniem studentów w solidne podstawy teoretyczne, poznają oni praktyczne możliwości implementacji teorii pedagogicznej do praktyki edukacyjnej, zasady projektowania inicjatyw edukacyjnych oraz doświadczenia związane z pracą w placówkach edukacyjnych, a także innowacyjne metody i formy pracy²².

5.2.2. Wybrane propozycje form wsparcia edukacyjnego i kulturowego

Propozycje form wsparcia edukacyjnego i kulturowego mogą obejmować różnorodne inicjatywy, programy i środki mające na celu zwiększenie dostępności, jakości i zróżnicowania edukacji oraz promowanie różnorodności kulturowej. Poniżej prezentowanych jest kilka propozycji, które mogą przyczynić się do poprawy edukacji i kultury w społeczeństwie, również wobec migrantów/uchodźców opracowane na podstawie:

²⁰ Ibidem.

²¹ Jerzy Nikitorowicz, *Kreowanie tożsamości dziecka. Wyzwania edukacji międzykulturowej*. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne GWP, Gdańsk 2004.

²² Anna Młynarczuk-Sokołowska, *Konferencje i publikacje Katedry Edukacji Międzykulturowej Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku*, Poznań 2019.

- UNESCO - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization²³,
- World Bank - Education²⁴,
- European Commission - Education and Training²⁵.

1. Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną

Jednym z kluczowych aspektów wsparcia edukacyjnego jest zapewnienie odpowiedniej infrastruktury edukacyjnej. Inwestycje w budowę nowych placówek edukacyjnych, remonty istniejących budynków, zakup nowoczesnego sprzętu i narzędzi dydaktycznych są niezbędne dla stworzenia odpowiednich warunków edukacji.

2. Programy wsparcia dla edukatorów

Edukatorzy odgrywają kluczową rolę w procesie edukacji. Wsparcie dla edukatorów może obejmować różnorodne formy szkoleń, warsztatów i programów rozwoju zawodowego i społecznego. Programy te powinny skupiać się na aktualizacji wiedzy pedagogicznej, umiejętnościach dydaktycznych, stosowaniu nowoczesnych metod nauczania oraz radzeniu sobie z różnorodnością uczących się. Dodatkowo, wsparcie emocjonalne i psychologiczne dla edukatorów może przyczynić się do poprawy ich samopoczucia i efektywności pracy.

3. Programy promujące równość i różnorodność

Wspieranie edukacji i kultury powinno uwzględniać promowanie równości i różnorodności. Programy edukacyjne, które skupiają się na eliminacji wszelkich form dyskryminacji, włączaniu osób o różnym pochodzeniu etnicznym, kulturowym czy społecznym oraz promowaniu tolerancji i szacunku są niezwykle ważne. Takie programy mogą obejmować warsztaty dotyczące różnorodności kulturowej, lekcje historii i kultury innych narodów, a także działania mające na celu walkę z przemocą oraz nietolerancją.

4. Wsparcie dla osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych

Osoby uczące się o specjalnych potrzebach edukacyjnych wymagają dodatkowego wsparcia, aby móc rozwijać swoje umiejętności w sposób adekwatny do swoich możliwości. Propozycje wsparcia dla tych osób mogą obejmować dostosowanie

²³ Oficjalna strona UNESCO, <https://en.unesco.org/>.

²⁴ Oficjalna strona World Bank, <https://www.worldbank.org/en/topic/education>.

²⁵ Oficjalna strona European Commission, https://ec.europa.eu/education/index_en.

programów edukacji do ich indywidualnych potrzeb, zapewnienie odpowiednich pomocy dydaktycznych i terapeutycznych, a także szkolenie edukatorów w obszarze edukacji włączającej. Ważne jest również zapewnienie osobom o specjalnych potrzebach edukacyjnych dostępu do odpowiednich usług i środowisk, które umożliwią im pełne uczestnictwo w życiu społecznym i kulturalnym.

5. Współpraca z instytucjami kulturalnymi

Wsparcie kultury może obejmować współpracę z instytucjami kulturalnymi, takimi jak muzea, teatry, kina czy biblioteki. Organizowanie wizyt edukacyjnych, warsztatów artystycznych czy wystaw tematycznych może przyczynić się do poszerzenia horyzontów osób uczących się i rozwijania ich zainteresowań kulturalnych. Ponadto, współpraca z artystami i twórcami może stworzyć możliwość bezpośredniego kontaktu z różnorodnymi formami sztuki i kultury.

6. Programy promujące czytelnictwo

Czytelnictwo odgrywa kluczową rolę w rozwoju umiejętności językowych, wyobraźni oraz zdobywaniu wiedzy, ale również w poznaniu kultury nowego kraju. Programy promujące czytelnictwo mogą obejmować organizację konkursów czytelniczych, lekcji bibliotecznych, spotkań autorskich czy kampanii promujących korzyści płynące z czytania. Ważne jest zapewnienie dostępu do różnorodnych materiałów czytelniczych, takich jak książki, czasopisma czy e-booki.

7. Wsparcie dla edukacji pozaformalnej

Edukacja pozaformalna, jak zajęcia pozalekcyjne, obozy czy warsztaty tematyczne, może stanowić uzupełnienie systemu edukacji. Propozycje wsparcia dla edukacji pozaformalnej mogą obejmować dotacje na organizację zajęć i programów, promowanie współpracy między placówkami edukacyjnymi, a organizacjami pozarządowymi oraz zapewnienie dostępu do infrastruktury i środków.

Zaprezentowane powyżej propozycje form wsparcia edukacyjnego i kulturowego mają na celu poprawę jakości edukacji, zwiększenie dostępności do różnorodnych form kultury oraz promowanie równości i różnorodności. Ich wdrożenie wymaga współpracy różnych podmiotów, takich jak instytucje edukacyjne, organizacje pozarządowe, władze lokalne, społeczność lokalna.

6. DIAGNOZA MODELU OŚRODKA EDUKACJI MIĘDZYKULTUROWEJ DLA UCHODźCÓW

W odpowiedzi na potrzeby edukacyjne, ale i społeczne uchodźców z Ukrainy, którzy szukają schronienia i wsparcia w innych krajach opracowany został Model Ośrodka Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców. Może on odegrać kluczową rolę w zapewnieniu uchodźcom odpowiedniego wsparcia oraz integracji społecznej i kulturowej. Ośrodek dla uchodźców może realizować szeroki zakres usług edukacyjnych, kulturalnych i społecznych, które pomogą migrantom czy uchodźcom w adaptacji do nowego środowiska i rozwoju ich umiejętności. W Polsce będą to w szczególności osoby przybywające do Polski z Ukrainy po wybuchu wojny, czyli po 24 lutego 2022 roku. Natomiast we Włoszech migranci to osoby przybywające na kontynent europejski z krajów Bliskiego Wschodu i Afryki z powodów politycznych, konfliktów zbrojnych, prześladowań, ubóstwa i braku perspektyw ekonomicznych w ich rodzinnych krajach.

Model połączony jest z dotychczasową praktyką w ramach działań obu Partnerów wykorzystując ich wiedzę, doświadczenie, umiejętności i bazy kontaktów. Posłuży nie tylko do oddziaływań na środowisko społeczne związane z uchodźcami. Będzie również narzędziem do wzmacniania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz planowania dla nich działań reintegracyjnych możliwych do zrealizowania w danym środowisku. Dzięki realizacji takich działań możliwe będzie również osiągnięcie rozwoju reintegracyjnego i społecznego dla osób przymusowo zmieniających miejsce swojego zamieszkania, edukacji oraz pracy zawodowej.

6.1. Społeczne konsultacje Modelu

Wstępny projekt Modelu Ośrodka poddany został konsultacjom społecznym z organizacjami pozarządowymi, przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego i strefy biznesu oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz migrantów i uchodźców podczas spotkań w trybie bezpośrednim, hybrydowym oraz online w obu krajach partnerskich. Zainteresowane podmioty otrzymały możliwość przekazania swoich opinii i uwag, a także możliwości wdrażania i funkcjonowania Ośrodka dla Uchodźców. Konsultacje te były prowadzone w terminie od 01.07.2023 do 31.08.2023 roku.

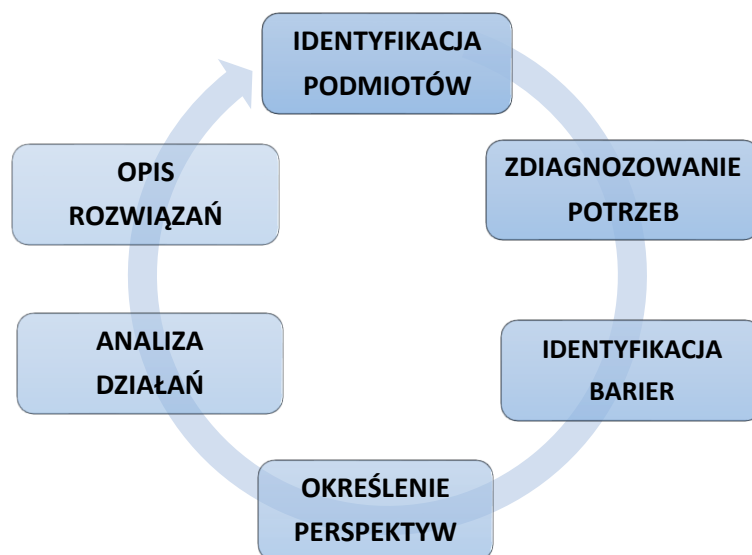
Przeprowadzona została diagnoza obecnego stanu wsparcia dla uchodźców. Podczas konsultacji wskazane zostały niedoskonałości obecnego stanu, problemy społeczne, na jakie

nowy Model będzie odpowiadał, a jakie aktualnie nie są w pełni zaspokajane. Opisane też zostały możliwości współdziałania zewnętrznych podmiotów w ramach Modelu. Uczestnicy konsultacji wskazywali również konkretne problemy społeczne związane z funkcjonowaniem uchodźców i migrantów w Polsce i we Włoszech. Sporządzenie takiej diagnozy w głównej mierze przyczyniło się do szczegółowego opracowania Modelu Ośrodka dla Uchodźców. Dlatego też w konsultacjach brali udział przedstawiciele różnych sektorów, w tym także pracownicy urzędów i jednostek samorządów oraz sfery biznesu.

Celem głównym przeprowadzonych konsultacji Modelu było:

1. Identyfikacja najważniejszych podmiotów działających na obszarze określonym w Modelu.
2. Zdiagnozowanie obszarów potrzeb migrantów i uchodźców oraz kierunków podejmowania zadań i odbiorców działań.
3. Identyfikacja barier i przeszkód wpływających na działalność jednostek i instytucji prowadzących wsparcie na rzecz środowiska uchodźców.
4. Określenie dalszych perspektyw działań i rozwoju podmiotów działających w ramach Modelu.
5. Analiza komplementarności działań, poziomu, zasad i obszarów współpracy między organizacjami i instytucjami wspierających działania na rzecz uchodźców.
6. Opis rozwiązań stosowanych w praktyce, dotyczących wsparcia środowiska migrantów i uchodźców²⁶.

²⁶ Tomasz Schimanek, Diagnostyka problemów społecznych, Wydawnictwo FISE Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2015.

6.2. Testowanie działań i założeń Modelu

Testowanie działań i założeń Modelu Ośrodka dotyczyło organizacji kursów kulturowych i nauki języka polskiego dla uchodźców z Ukrainy na terenie Polski. Było realizowane w formie pilotażowych zajęć, poddawane ocenie za pomocą ankiet ewaluacyjnych i rozmów indywidualnych oraz grupowych pogadarek z uczestnikami. Przeprowadzona została ocena efektywności prowadzonych kursów, a także przydatności tych działań w integrowaniu uchodźców społecznie i kulturowo w nowym środowisku. Omawiane zostały również potrzeby i oczekiwania uchodźców w zakresie organizowania kolejnych form pomocy. Testowano programy i przydatność szkoleń językowych, interkulturowe warsztaty czy zajęcia integracyjne, aby sprawdzić, czy te inicjatywy faktycznie pomagały uchodźcom odnaleźć się w nowym środowisku. Testowanie było prowadzone tylko w Polsce w okresie 01.10.2023 do 31.12.2023 roku. Poniżej przedstawiono wyniki przeprowadzonych ankiet ewaluacyjnych.

6.2.1. Wnioski z ankiety i rozmów dotyczących kursu języka polskiego

W ramach testowania prowadzone były pilotażowe zajęcia języka polskiego, a następnie ankiety ewaluacyjne i rozmowy z uchodźcami z Ukrainy. Ankieta zawierała pytania dotyczące przydatności kursu w nauce języka, metod nauczania, częstotliwości oraz ogólnych wrażeń, a jej celem było sprawdzenie, czy kurs spełnił oczekiwania słuchaczy i pomógł im osiągnąć cele związane z nauką języka.

W ankiecie uczestnicy zostali poproszeni o ocenę przydatności kursu w praktycznej nauce porozumiewania się, w tym mówienia i pisania w języku polskim. Wyniki ankiety pokazują, że większość badanych uznała kurs za bardzo przydatny w ich codziennym funkcjonowaniu w nowych warunkach. Proponowane formy zajęć spełniały też ich oczekiwania. W rozmowach podczas kursu wiele osób stwierdziło, że od czasu udziału w kursie znacznie poprawili swoje umiejętności językowe. Słuchacze docenili także metody nauczania. Kurs był prowadzony za pomocą różnorodnych narzędzi, metod i technik nauczania, takich jak: wykłady, pogadanki, praktyczne ćwiczenia w mówieniu, czytaniu i pisaniu oraz liczne ćwiczenia praktyczne. Uczestnicy otrzymywali też przydatne materiały informacyjne, językowe i graficzne. Metody te pozwoliły słuchaczom na aktywną pracę z materiałem i skuteczniejsze rozwijanie umiejętności językowych.

Ogólne wrażenia z kursu zostały również pozytywnie ocenione przez uczestników. Wielu z nich wyraziło zadowolenie ze struktury, tempa i organizacji kursu, a także wsparcia zapewnianego przez osobę prowadzącą. Pozytywne opinie wskazują, że kurs został dobrze zaprojektowany i skutecznie pomógł uczestnikom w osiągnięciu ich celów w zakresie nauki języka. Słuchacze wskazywali jedynie, że kursy mogłyby trwać dłużej, niż planowane 40 godzin. Większość uczestników wyrażała chęć uczestnictwa w dłuższych kursach, które pozwoliłyby im na lepsze opanowanie języka, zgłębienie gramatyki, wymowy oraz ćwiczeń praktycznych pomagających w funkcjonowaniu w środowisku lokalnym i załatwianiu spraw urzędowych. W przyszłości należałoby uwzględnić te uwagi i w miarę możliwości organizować kursy dłuższe, a dla chętnych kursy o wyższym poziomie nauczania.

Uczestnicy ankiety nie byli zgodni co do kwestii, czy kurs języka polskiego powinien kończyć się egzaminem. Podczas rozmów, które odbywały się w czasie trwania kursu zwolennicy twierdzili, że egzaminy są niezbędne do oceny biegłości i zapewnienia motywacji, podczas gdy przeciwnicy podkreślali obawy dotyczące stresu, dokładności i alternatywnych metod oceny. Ostatecznie decyzja o zakończeniu kursu języka polskiego egzaminem powinna w przyszłości uwzględniać te różnorodne punkty widzenia i należy zastanowić się, jakie podejście najlepiej odpowiada celom i wartościom edukacyjnym zarówno uczestników, jak i prowadzących.

Podsumowując, ankieta ewaluacyjna oraz rozmowy z uczestnikami wykazały, że organizowany kurs językowy był rzeczywiście przydatny w nauczaniu mówienia i pisania w języku polskim. Pozytywne opinie uczestników na temat metod nauczania, ogólnego doświadczenia i organizacji kursu dodatkowo potwierdzają skuteczność kursu w pomaganiu słuchaczom w osiągnięciu celów związanych z nauką języka.

6.2.2. Wnioski z ankiety i rozmów dotyczących kursu kulturowego

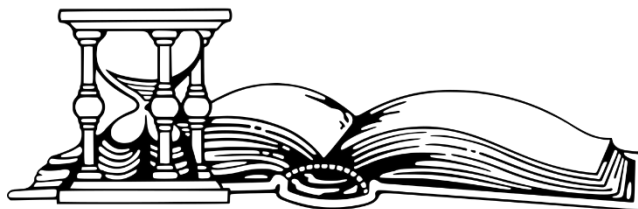
Kurs kulturowy prowadzony był dla osób pochodzących z Ukrainy, które przybyły do Polski po wybuchu wojny. Warsztaty były organizowane w celu pomocy uchodźcom w adaptacji do nowego środowiska i integracji ze społeczeństwem w Polsce. Celem tego kursu było przekazanie informacji, wsparcia i wskazówek dotyczących różnych aspektów życia, takich jak kultura, tradycja i przestrzeganie podstawowych norm społecznych.

Aby ocenić skuteczność kursu kulturowego, przeprowadzono ankietę ewaluacyjną oraz rozmowy podczas trwania kursu w celu zebrania opinii od jego uczestników. Uczestnicy, którzy

brali udział w kursie, wykazali większe zrozumienie kultury, zwyczajów i tradycji kraju przyjmującego. Oznacza to, że nacisk położony w kursie na świadomość kulturową skutecznie pomógł uchodźcom z Ukrainy dostosować się do nowego otoczenia i uniknąć nieporozumień kulturowych. Wielu uczestników wspomniało również, że kurs kulturowy pomógł im nawiązać kontakty z innymi osobami, zarówno z Ukrainy, jak i z Polski, co doprowadziło do zwiększenia interakcji społecznych i integracji. Pokazuje to, że skupienie się kursu na budowaniu poczucia wspólnoty okazało się korzystne w promowaniu spójności społecznej. Niektórzy uczestnicy zgłosili poprawę swojej kondycji psychicznej i ogólnego samopoczucia po ukończeniu kursu kulturowego, dzięki któremu zyskali większą świadomość zasad, tradycji i norm obowiązujących w kraju goszczącym. Sugeruje to, że kurs wpłynął pozytywnie na ich zdolność radzenia sobie z wyzwaniami związanymi z adaptacją do nowego środowiska.

Podsumowując, kurs kulturowy dla osób z Ukrainy przybyłych po wojnie skutecznie poprawił zrozumienie aspektów kulturowych, integrację społeczną, a także kondycję psychiczną.

Podsumowując, testowanie Modelu Ośrodka dla Uchodźców, w ramach organizowanych kursów językowych i kulturowych, pozwoliło na ocenę jego skuteczności, wydajności oraz przydatności proponowanych form wsparcia. Pozwoliło też określić potrzeby i oczekiwania uczestników zajęć w celu modyfikacji i uzupełnienia programów wsparcia o dodatkowe elementy. Jest to ważne, aby upewnić się, że wypracowany Model może być w przyszłości użyty w rzeczywistych scenariuszach w innych projektach i ośrodkach wspomagających funkcjonowanie uchodźców czy migrantów na terenie środowisk lokalnych krajów goszczących.

7. DZIAŁANIA PROWADZONE W RAMACH OŚRODKA DLA UCHODźCÓW

7.1. Cel główny i cele szczegółowe Ośrodka

Celem głównym działania Ośrodka Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców jest zwiększenie możliwości włączania tych osób w funkcjonowanie i szeroko rozumianą aktywność multidyscyplinarną na terenie dwóch państw: Polski i Włoch. Cel ten będzie realizowany poprzez następujące cele szczegółowe:

- a. integracja i wzrost poziomu aktywności, świadomości społecznej, gospodarczej, kulturalnej oraz obywatelskiej wśród uchodźców, budowanie poczucia odpowiedzialności za wspólnotę lokalną i regionalną, w której przyszło im żyć, integracji i akceptacji zasad funkcjonowania w nowym kraju;
- b. kształcenie kadry edukatorów w zakresie udzielania wsparcia szczególnej grupie osób potrzebujących, jaką są uchodźcy;
- c. wzrost ilości podmiotów współpracujących w ramach funkcjonowania Ośrodka (w tym placówki szkoleniowe, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego);
- d. odciążanie i uzupełnianie działań jednostek samorządowych w zakresie, w jakim nie są one w stanie realizować niektórych zadań ze strefy usług społecznych wobec migrantów czy uchodźców przez własne struktury;
- e. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin z grup zwiększonego ryzyka, w szczególności osób i rodzin migrantów czy uchodźców;
- f. zwiększanie poziomu akceptacji społecznej środowiska lokalnego wobec uchodźców.

7.2. Podstawowe działania w ramach Ośrodka

Praca z uchodźcami jest niezwykle ważnym i złożonym zadaniem, które wymaga dużego zaangażowania i odpowiedzialności, a także stosowania skutecznych metod i narzędzi w procesie ich edukacji oraz integracji społecznej i kulturowej. Istnieje wiele różnych podejść i strategii, które mogą być stosowane w pracy z migrantami czy uchodźcami, w zależności od kontekstu i potrzeb danej społeczności.

W ramach Ośrodka dla uchodźców, na podstawie konsultacji społecznych z różnymi podmiotami, realizowane mogą być następujące działania:

- 1. Pomoc w dostępie do edukacji formalnej:** Współpraca z lokalnymi placówkami i instytucjami edukacyjnymi, w celu umożliwienia uchodźcom dostępu do formalnego systemu edukacji. Uchodźcy/migranci (dzieci i młodzież w wieku szkolnym) będą kierowani do specjalnych klas lub programów dla nich opracowanych, uwzględniających ich specyficzne potrzeby i umożliwiających im kontynuowanie nauki. W ramach Ośrodka możliwe będzie korzystanie z zasobów zewnętrznych placówek, jednostek edukacyjnych oraz szkoleniowych typujących trenerów, nauczycieli i wykładowców szczegółowo opracowujących problematykę i metodykę poszczególnych zajęć. Dodatkowo

organizowane będą warsztaty dla rodziców i szkolenia dla nauczycieli zgodnie ze zgłaszanym zapotrzebowaniem.

Założenia merytoryczne:

- Czas wsparcia: 10 godzin lekcyjnych dla każdej grupy odbiorców (dzieci i młodzież, rodzice, nauczyciele).
- Forma: spotkania indywidualne lub w małych grupach.
- Narzędzia: prezentacje multimedialne, materiały informacyjne, broszury, podręczniki, skrypty itp.
- Metody: organizowanie warsztatów lub pogadanek.

2. **Kursy językowe:** Prowadzenie intensywnych kursów języka kraju goszczącego (w tym polskiego, włoskiego) w celu nauki komunikowania się w nowym środowisku. Programy językowe będą dostosowane do różnych poziomów zaawansowania i będą uwzględniały specjalne potrzeby uczących się. Prowadzący zajęcia językowe będą opracowywali formy oraz szczegółową problematykę, zakres oraz metodykę poszczególnych kursów. każdy z uczestników po zakończeniu kursu otrzyma zaświadczenie jego ukończenia.

Założenia merytoryczne:

- Kwalifikacje prowadzących kursy:
 - osoby posiadające odpowiedni zasób wiedzy, doświadczenie zawodowe oraz kursy przygotowawcze do nauki języka obcego;
 - preferowany dyplom ukończenia filologicznych studiów magisterskich bądź wyższych zawodowych w Polsce lub w kraju pochodzenia uchodźców;
 - preferowany dokument potwierdzający przygotowanie pedagogiczne albo dyplom ukończenia nauczycielskiego kolegium języków obcych w specjalności języka obcego²⁷.
- Czas trwania kursu: 60 godzin lekcyjnych na każdym poziomie nauczania, z możliwością dalszego udziału w wyższych stopniach, dwa razy w tygodniu.

²⁷ Oficjalna strona internetowa portalu LingRoom, <https://lingroom.pl/en/blog/lektor-jezykowy-uprawnienia-do-nauczania/>.

- Forma: zajęcia grupowe dla 10-15 osób.
- Narzędzia: programy szkoleniowe trenerów, materiały graficzne papierowe i/lub audiowizualne, podręczniki autorskie, skrypty.
- Metody: głośne czytanie przykładowych polskich bajek, wierszyków i opowiadań, zapoznanie z polską literaturą i filmografią, prowadzenie scenek konwersacyjnych (np. ćwiczenia typu: „idź do sklepu, do banku, do restauracji, do parku”), testy wiedzy.

- Przykładowy program kursu:
 1. Poznanie polskiego alfabetu oraz nauka czytania.
 2. Ćwiczenia konwersacyjne oraz nauka pisania w języku polskim.
 3. Poznanie i stosowanie w praktyce podstawowych czasów: teraźniejszego, przeszłego i przyszłego.
 4. Stosowanie wyjątków w mowie i piśmie.
 5. Odmiana przez przypadki - zasady i ćwiczenia.
 6. Stosowanie zaimków - zasady i ćwiczenia.
 7. Stosowanie liczebników i ich odmiana.
 8. Nazwy i stosowanie cyfr i liczb.
 9. Warsztaty w praktycznym posługiwaniu się językiem polskim.
 10. Na zakończenie kursu – działania sprawdzające wiedzę (test pisemny, konwersacja).

3. **Kursy kulturowe:** Warsztaty dotyczące integracji społecznej i kulturowej. Będą to zajęcia z historii i kultury Polski, regionu zamieszkania, szkolenia umiejętności miękkich (asertywności i relacji międzyludzkich), zajęcia manualne, kulinarne, warsztaty z savoir vivre, poznanie tradycji i obrzędów regionów i krajów przyjmujących uchodźców czy migrantów. Celem tych kursów będzie umożliwienie uchodźcom pełnego uczestnictwa w społeczeństwie goszczącym. Możliwe będzie korzystanie z zasobów zewnętrznych placówek oraz jednostek kulturalnych czy edukacyjnych.

Założenia merytoryczne:

- W ramach Ośrodka kursy kulturowe prowadzić będą osoby posiadające odpowiedni zasób wiedzy, doświadczenie oraz przygotowanie dydaktyczne w zakresie komunikacji międzykulturowej, nauk społecznych, wiedzy na temat historii i specyfiki regionu oraz kontaktów międzyludzkich.
- Czas trwania kursu: 20 godzin lekcyjnych, raz w tygodniu.
- Forma: zajęcia grupowe dla 20-25 osób.
- Narzędzia: prezentacje multimedialne, materiały graficzne papierowe i/lub audiowizualne, materiały związane z historią regionu (np. książki, pamiątki, filmy).
- Metody: organizowanie spacerów oraz wycieczek wirtualnych po najważniejszych miejscach w regionie, organizowanie warsztatów animacyjnych, oglądanie filmów z zasobów polskiej kinematografii, organizowanie spotkań z osobami związanymi z regionem, quizy, prezentacja strojów regionalnych, degustacja regionalnych potraw, wykonywanie prac manualnych związanych z lokalną/regionalną/krajową tradycją.
- Przykładowy program kursu:
 1. Prezentacja programu kursu kulturowego, wstępna diagnoza potrzeb uczestników.
 2. Przedstawienie zarysu historii Polski i regionu oraz implikacje najważniejszych wydarzeń.
 3. Prezentacja najważniejszych kodów kulturowych, zapoznanie z polską literaturą, poezją, muzyką oraz kinematografią.
 4. Porównanie różnic w zachowaniu się w sytuacjach codziennych, w restauracji, w kinie, na imprezach okolicznościowych.
 5. Prezentacja podstawowych przepisów prawnych związanych z bezpiecznym funkcjonowaniem uchodźców w Polsce.
 6. Prezentacja różnic modowych - na co dzień, od święta, stroje regionalne.
 7. Omówienie Kalendarza Świąt Polskich oraz polskich i regionalnych zwyczajów.

- 4. Wsparcie psychologiczne:** Uchodźcy często doświadczają traumy związanej z ucieczką ze swojego kraju oraz trudnościami adaptacyjnymi w nowym środowisku. Dlatego ważne

jest zapewnienie im wsparcia psychologicznego. Specjaliści, tacy jak psychologowie czy terapeuci, będą pomagać uchodźcom w radzeniu sobie z traumą, lękiem i stresem oraz wspierać ich w procesie adaptacji i integracji społecznej. W ramach Ośrodka zapewnione będzie wsparcie psychologiczne - pomoc indywidualna i grupowa. Prowadzone będą zajęcia i warsztaty w zakresie grupowego oraz indywidualnego wsparcia terapeutycznego, szkoleń i treningów umiejętności społecznych.

Założenia merytoryczne:

- Kwalifikacje prowadzących wsparcie:
 - psychologowie,
 - osoby, które ukończyły co najmniej II rok szkoły psychoterapii;
 - absolwenci pięcioletnich studiów humanistycznych, takich jak pedagogika lub socjologia, którzy dodatkowo ukończyli kurs lub studia podyplomowe z zakresu psychoterapii²⁸.
- Czas wsparcia: według zgłaszanych potrzeb.
- Forma: spotkania indywidualne lub w małych grupach.
- Narzędzia: wzory dokumentów, prezentacje multimedialne, materiały graficzne papierowe i/lub audiowizualne, skrypty, broszury itp.
- Metody: prowadzenie spotkań, pogadarek indywidualnych lub grupowych, prowadzenie działań relaksacyjnych, organizowanie scenek rodzajowych.
- Przykładowy program wsparcia:
 1. Wstępna diagnoza potrzeb uczestników.
 2. Wsparcie psychologiczne w zakresie dobrostanu psychologicznego.
 3. Wsparcie psychologiczne w zakresie wystąpienia stresu pourazowego.
 4. Wsparcie psychologiczne w zakresie problemów adaptacyjnych w środowisku sąsiedzkim, środowisku pracy.
 5. Analiza problemów zgłaszanych na bieżąco przez uczestników, w tym również uwzględnienie możliwości wsparcia dla grup szczególnie wrażliwych.

²⁸ Oficjalna strona internetowa portalu Centrum Dobrej Terapii, <https://www.centrumdobrejterapii.pl/>.

- 5. Pomoc i doradztwo prawne:** Organizacje pozarządowe, prawnicy i doradcy będą udzielać uchodźcom wsparcia prawnego, informować o dostępnych świadczeniach socjalnych, pomagać w procesie ubiegania się o azyl lub status uchodźcy.

Założenia merytoryczne:

- Kwalifikacje prowadzących wsparcie:
 - prawnicy, czyli osoby legitymujące się wykształceniem prawniczym (tytułem zawodowym magistra prawa),
 - osoby posiadające tytuł magistra administracji.
- Czas wsparcia: według zgłaszanych potrzeb.
- Forma: spotkania indywidualne lub w małych grupach.
- Narzędzia: wzory dokumentów, materiały graficzne papierowe i/lub audiowizualne, broszury itp.
- Metody: organizowanie spotkań lub pogadek indywidualnych lub kilkuosobowych.
- Przykładowy program wsparcia:
 1. Wstępna diagnoza potrzeb uczestników.
 2. Omówienie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym.
 3. Omówienie ustawy o cudzoziemcach.
 4. Omówienie innych ustaw niezbędnych do funkcjonowania uchodźców na terenie Polski: ustawa o świadczeniach społecznych (rodzinnych, emerytalnych), ustawa o szkolnictwie wyższym, ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawa prawo przedsiębiorców.
 5. Omówienie innych aktów prawnych, w tym KPA, kodeks pracy, kodeks cywilny, zezwolenie na pobyt czasowy i inne.
 6. Prowadzenie analizy dokumentów prawniczych wg potrzeb zgłaszanych przez uchodźców.

- 6. Pomoc w nostryfikacji dyplomów:** W ramach działań Ośrodka udzielane będzie wsparcie dotyczące nostryfikacji dyplomów naukowych, ustalenie kwalifikacji zawodowych oraz ewentualne ustalenie dalszej ścieżki edukacyjnej. W ramach wsparcia doradcy będą korzystać z bazy Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej

poświadczającej prawomocność uzyskanych dyplomów oraz akredytację uczelni wystawiających dyplomy naukowe²⁹.

Założenia merytoryczne:

- Kwalifikacje prowadzących wsparcie:
 - prawnicy, a więc osoby legitymujące się wykształceniem prawniczym (tytułem zawodowym magistra prawa),
 - osoby posiadające tytuł magistra administracji.
- Czas wsparcia: 5 godzin lekcyjnych, według zgłaszanych potrzeb.
- Forma: spotkania indywidualne.
- Narzędzia: wzory dokumentów, materiały informacyjne, broszury itp.
- Metody: organizowanie spotkań indywidualnych, analiza dokumentów.

7. Dostęp do informacji i technologii: Ośrodek będzie pełnić rolę centrum informacyjnego, dostarczając uchodźcom niezbędnych informacji na temat ich praw, usług społecznych, systemu edukacyjnego itp. Dostępne będą tłumaczenia na język kraju pochodzenia, aby ułatwić zrozumienie informacji. Uchodźcy często mają trudności w dostępie do informacji na temat swoich praw, usług społecznych czy możliwości zatrudnienia. Dlatego istotne jest zapewnienie im łatwego dostępu do informacji w ich języku ojczystym oraz w języku kraju goszczącego (polskiego lub włoskiego). Może to obejmować tworzenie broszur czy ulotek informacyjnych, które zawierają niezbędne informacje oraz kontakty do instytucji i organizacji świadczących pomoc uchodźcom. Ośrodek będzie w miarę możliwości technicznych, finansowych i osobowych zapewniać dostęp do komputerów, internetu i innych technologii, które umożliwią uchodźcom rozwijanie umiejętności cyfrowych i korzystanie z online'owych zasobów edukacyjnych.

Założenia merytoryczne:

- W ramach Ośrodka wsparcie informacyjne mogą prowadzić osoby posiadające odpowiedni zasób wiedzy, doświadczenie oraz przygotowanie praktyczne w zakresie komunikacji, informatyki i posługiwania się nowymi technologiami cyfrowymi. Osoby mające doświadczenie i/lub przygotowanie praktyczne w zakresie obsługi urządzeń teleinformatycznych.

²⁹ Na podstawie portalu NAWA (dostęp na dzień 29 grudnia 2023).

- Czas wsparcia: według zgłaszanych potrzeb.
- Forma: spotkania indywidualne lub w małych grupach.
- Narzędzia: informacyjne materiały graficzne papierowe i/lub audiowizualne, książki, broszury, prezentacje multimedialne, broszury, przewodniki, komputery, tablety itp.
- Metody: prowadzenie pogadank, spotkań, warsztatów, rozprawianie materiałów informacyjnych drogą papierową (broszury) lub cyfrową (maile, internet, fora internetowe itp.).

8. Współpraca z lokalnymi społecznościami i integracja społeczna: W ramach Ośrodka prowadzona będzie współpraca z lokalnymi społecznościami, organizacjami pozarządowymi i instytucjami publicznymi. Wspólna praca nad projektami i inicjatywami będzie pomagać w budowaniu więzi międzykulturowych i promowaniu wzajemnego zrozumienia w celu niwelowania dalszego wykluczenia uchodźców, którzy znajdują się w trudnej sytuacji społecznej, kulturowej i ekonomicznej. Organizowane będą pikniki, eventy, warsztaty w celu lepszej integracji i zrozumienia kulturowego. Ośrodek będzie korzystać ze wsparcia lokalnych placówek i instytucji oraz organizacji pozarządowych o charakterze informacyjnym, doradczym, kulturowym, sportowym itp.

Założenia merytoryczne:

- W ramach Ośrodka działania mogą prowadzić osoby posiadające odpowiedni zasób wiedzy, doświadczenie oraz przygotowanie praktyczne w zakresie komunikacji międzykulturowej, wiedzy na temat lokalnej społeczności, animatorzy.
- Czas wsparcia: w zależności od potrzeb lokalnych.
- Forma: działania w lokalnych społecznościami: spotkania, warsztaty, pikniki itp.
- Narzędzia: materiały warsztatowe lub animacyjne podczas imprez.
- Metody: spotkania, pogadanki, warsztaty animacyjne, pikniki, spacer, eventy itp.

9. Wsparcie zawodowe: Dla uchodźców ważne jest zapewnienie wsparcia w znalezieniu pracy lub rozpoczęciu własnej działalności gospodarczej. Programy szkoleniowe,

doradztwo zawodowe, pośrednictwo pracy czy programy aktywizacji zawodowej wspierających uchodźców w poszukiwaniu zatrudnienia mogą pomóc uchodźcom w zdobyciu umiejętności potrzebnych na lokalnym rynku oraz zwiększyć ich szanse na podjęcie legalnej pracy zawodowej. Wsparcie obejmuje m.in. badanie predyspozycji zawodowych, pomoc w opracowaniu dokumentów aplikacyjnych, przygotowanie do rozmowy z potencjalnym pracodawcą, pomoc w wyszukiwaniu ofert pracy.

Założenia merytoryczne:

- W ramach Ośrodka wsparcie mogą prowadzić osoby posiadające odpowiedni zasób wiedzy, doświadczenie zawodowe oraz przygotowanie dydaktyczne, w tym: doradcy zawodowi, po studiach podyplomowych w zakresie doradztwa zawodowego³⁰.
- Czas wsparcia: 10 godzin lekcyjnych, według zgłaszanych potrzeb.
- Forma: spotkania indywidualne lub w małych grupach.
- Narzędzia: wzory dokumentów, materiały graficzne papierowe i/lub audiowizualne, broszury itp.
- Metody: prowadzenie pogadanek, spotkań, warsztatów, rozprowadzanie materiałów informacyjnych drogą papierową (broszury) lub cyfrową (maile, internet, fora internetowe itp.).

10. Wsparcie dla dzieci: jako działania dodatkowe, umożliwiające osobom dorosłym udział w procesie edukacji. Ośrodek powinien zapewnić opiekę oraz programy edukacyjne i wsparcie dla dzieci uchodźców, które uwzględniają ich unikalne potrzeby i pomagają im w integracji w nowym środowisku szkolnym i społecznym.

Założenia merytoryczne:

- W ramach Ośrodka wsparcie mogą prowadzić osoby posiadające odpowiedni zasób wiedzy, doświadczenie oraz przygotowanie praktyczne w zakresie opieki nad dziećmi, komunikacji międzykulturowej, wiedzy na temat społeczności lokalnej, kontaktów międzyludzkich. Osoby te nie mogą znajdować się w rejestrze przestępstw na tle seksualnym.

³⁰ Oficjalna strona internetowa portalu Zielona Linia, <https://zielonalinia.gov.pl/>.

- Czas wsparcia: w zależności od potrzeb osób dorosłych biorących udział w zajęciach edukacyjnych.
- Forma: zajęcia indywidualne lub w małych grupach.
- Narzędzia: materiały warsztatowe, animacyjne dla dzieci.
- Metody: prowadzenie zabaw komunikacyjnych w języku kraju goszczącego (polskim lub włoskim), czytanie i oglądanie bajek, zabawy ruchowe, rysowanie, malowanie, wspólne przygotowywanie posiłków (np. kanapki, soki, sałatki), organizowanie zabaw okolicznościowych (święta, urodziny itp.).

11. Programy kulturalne: Organizowanie dostępu do różnorodnych programów kulturalnych, takich jak wystawy, koncerty, warsztaty artystyczne itp., które umożliwią uchodźcom dzielenie się swoją kulturą i tradycjami, poznawanie kultury nowego kraju oraz promowanie wzajemnego zrozumienia.

Założenia merytoryczne:

- W ramach Ośrodka wsparcie mogą prowadzić osoby posiadające odpowiedni zasób wiedzy, doświadczenie oraz przygotowanie praktyczne w zakresie komunikacji międzykulturowej, wiedzy artystycznej, specyfiki i topografii regionu, kontaktów międzyludzkich, organizacji imprez, spotkań, eventów, warsztatów i in.
- Czas wsparcia: w zależności od potrzeb.
- Forma: warsztaty indywidualne lub w małych grupach.
- Narzędzia: materiały warsztatowe o tematyce kulturowej: broszury, przewodniki itp.
- Metody: prowadzenie pogadank, spotkań, warsztatów, rozprowadzanie materiałów informacyjnych drogą papierową (broszury) lub cyfrową (maile, internet, fora internetowe itp.), wyjścia do podmiotów oferujących działania kulturalne.

12. Monitorowanie postępów: W ramach Ośrodka dla uchodźców prowadzone będzie regularne monitorowanie postępów uczestników oraz dostosowywanie programów, warsztatów i usług w oparciu o zgłaszane przez nich potrzeby. Prowadzone będą systematyczne oceny ewaluacyjne, aby szacować skuteczność działań wspierających Ośrodka i wprowadzać ewentualne ulepszenia. Będzie to ważne narzędzie zarządzania

działaniami Ośrodka, które umożliwi identyfikację problemów, ocenę efektywności działań i podejmowanie odpowiednich działań korygujących.

Ważne jest, aby metody i narzędzia pracy z uchodźcami były dostosowane do konkretnych potrzeb, zmieniającej się sytuacji społecznej i kontekstu danej społeczności. Współpraca z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, instytucjami państwowymi, samorządowymi oraz innymi podmiotami zaangażowanymi w pomoc uchodźcom jest kluczowa dla skutecznej i zrównoważonej pracy z tą grupą.

Wymienione powyżej działania nie stanowią jednakże jedynego kryterium funkcjonowania Ośrodka Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców. Do pozostałych kryteriów należą: jakość, wiarygodność, wykazana efektywność oraz skuteczność w realizacji założonych celów, nowatorstwo metod działania oraz posiadane zasoby i środki.

7.3. Formy współpracy i sposób realizacji działań Ośrodka

W ramach funkcjonowania Ośrodka działania współpraca z instytucjami/organizacjami może przyjmować formy finansowe oraz pozafinansowe.

Formy finansowe to:

- a. organizacja szkoleń i warsztatów dla uchodźców,
- b. organizacja kursów zawodowych,
- c. organizacja doradztwa – ogólnego, specjalistycznego (w tym prawnego, psychologicznego), zawodowego.

Formy pozafinansowe, w tym:

- a. w sferze informacyjnej polegają w szczególności na szerokim informowaniu o:
 - działaniach, które będą realizowane,
 - udzielanych odpowiedziach na najczęściej zadawane pytania i problemy,
 - przekazywaniu informacji za pośrednictwem mediów lokalnych i regionalnych oraz społecznościowych o realizacji działań,
- b. w sferze organizacyjnej polegają w szczególności na:

- tworzeniu lub współtworzeniu i aktywnym udziale Partnerów oraz lokalnych instytucji i organizacji w pracach zespołów o charakterze inicjatywnym, konsultacyjnym i doradczym,
 - współorganizowaniu konferencji, warsztatów oraz spotkań tematycznych w formie bezpośredniej, hybrydowej oraz online informujących o realizacji działań,
- c. w innych formach polegają w szczególności na:
- udzielaniu pomocy w przygotowywaniu projektów działań, których realizacja wymaga współpracy kilku podmiotów,
 - udzielaniu pomocy w nawiązaniu kontaktów międzyinstytucjonalnych oraz międzynarodowych,
 - promocji działalności podmiotów w mediach,
 - umożliwianiu dostępu do lokalu oraz wyposażenia niezbędnego do przeprowadzania działań w ramach Ośrodka,
 - angażowaniu podmiotów do wymiany doświadczeń.

7.4. Sposób oceny realizacji Modelu Ośrodka

Ocena potrzeb oraz możliwości realizacji Modelu Ośrodka dla Uchodźców będzie przebiegać na zasadzie testowania jego działań w wytypowanych grupach oraz na podstawie danych dotyczących:

- a. liczby uchodźców zgłaszających potrzebę wsparcia;
- b. zgłaszanych rodzajów problemów uchodźców;
- c. liczby podmiotów współpracujących;
- d. liczby konsultacji przeprowadzonych z podmiotami na etapie konstruowania Modelu.

Przy ocenie potrzeb będą uwzględniane również inne czynniki, takie jak:

1. Potrzeby społeczne i lokalne – czy założenia Ośrodka są zgodny z potrzebami społeczności lokalnej? Czy jest w stanie przynieść korzyści i rozwiązać problemy lokalnej społeczności?
2. Potrzeby uczestników – czy funkcjonowanie Ośrodka odpowiada na konkretne potrzeby i oczekiwania jego uczestników? Czy realizuje ich cele i daje im potrzebne i przydatne umiejętności oraz wsparcie?

3. Odbiorcy działań – czy oferta Ośrodka jest skierowana tylko dla uchodźców z Ukrainy, czy może być udostępniana również migrantów pochodzącym z innych krajów i z innymi problemami oraz potrzebami społecznymi, ekonomicznymi i kulturowymi?
4. Potrzeby organizacji – czy działania Ośrodka są zgodne z celami i strategią organizacji? Czy rezultaty jego funkcjonowania są przydatne do zaspokojenia potrzeb organizacji i przyczyniają się do jej rozwoju?
5. Zasoby finansowe – czy organizacja ma wystarczające środki finansowe, by wdrożyć Model Ośrodka w swoją działalność? Czy może pozyskiwać na ten cel fundusze z zewnątrz?
6. Zasoby ludzkie – czy organizacja ma odpowiednie zasoby ludzkie, tj. kadrę zarządzającą, wykwalifikowanych pracowników, wolontariuszy, którzy będą w stanie zrealizować założenia Modelu Ośrodka prowadzonego dla uchodźców?
7. Infrastruktura i miejsce – czy organizacja ma wystarczającą infrastrukturę i miejsce do zrealizowania założeń Modelu Ośrodka dla Uchodźców? Czy jest w stanie dostosować istniejącą infrastrukturę do potrzeb funkcjonowania Ośrodka na wskazanym w Modelu poziomie?
8. Partnerstwa – czy organizacja może nawiązać partnerstwa z innymi organizacjami, instytucjami czy przedsiębiorstwami, które mogłyby wesprzeć realizację Modelu Ośrodka dla Uchodźców?

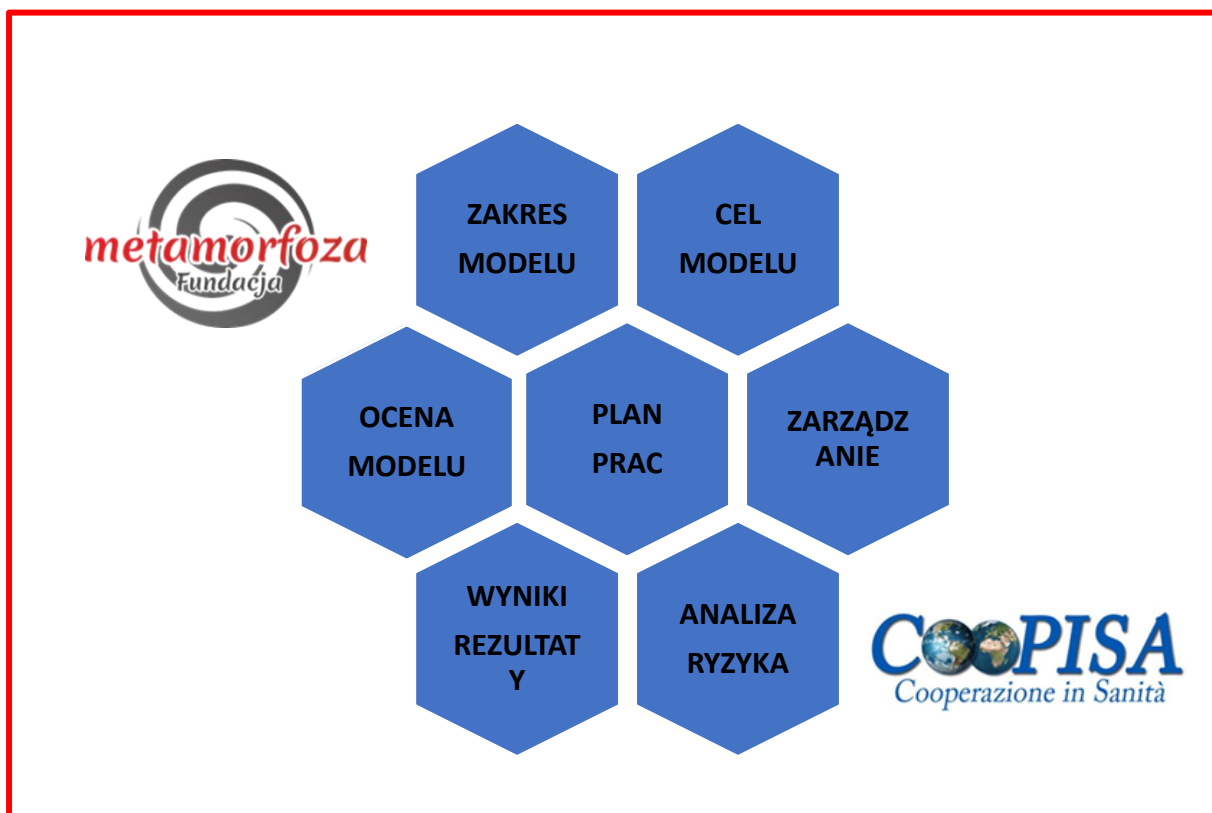
Wszystkie te czynniki będą miały wpływ na ocenę potrzeb oraz możliwości realizacji Modelu Ośrodka Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców i powinny być uwzględnione w procesie planowania i dalszego projektowania Modelu.

7.5. Zarządzanie procesem konstruowania Modelu

Zarządzanie procesem konstruowania Modelu Ośrodka Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców było złożonym zadaniem prowadzonym przez członków Fundacji Metamorfoza oraz Stowarzyszenia Coopisa. Wymagało także uwzględnienia wielu czynników i działań. Oto kilka kluczowych kroków, które podejmowano w procesie zarządzania:

1. Określenie celu Modelu – przedstawienie głównego celu skonstruowania Modelu oraz opis, jakie cele udało się osiągnąć w ramach wiodącego projektu Erasmus+.

2. Opracowanie zakresu Modelu – opisanie zakresu Modelu Ośrodka dla Uchodźców, czyli jakie czynności i zadania zostały zrealizowane.
3. Przygotowanie harmonogramu prac nad Modelem – przedstawienie planu prac, czyli jakie działania były planowane, zrealizowane i w jakim czasie.
4. Zarządzanie pracami nad Modelem – opis przeprowadzonych prac, takich jak planowanie, organizacja, konsultowanie, testowanie, kontrola i koordynacja działań w ramach Modelu Ośrodka dla Uchodźców.
5. Prezentacja wyników i rezultatów – przedstawienie osiągniętych wyników i rezultatów Modelu, czyli jakie cele udało się zrealizować, jakie efekty udało się osiągnąć oraz jakie korzyści uzyskano dzięki opracowania i testowania Modelu.
6. Przeprowadzenie analizy ryzyka – opis identyfikacji i analizy ryzyka w Modelu oraz przedstawienie podejmowanych działań mających na celu minimalizację ryzyka.
7. Ocena Modelu – podsumowanie oceny Modelu Ośrodka, czyli czy cele zostały osiągnięte, czy projektowanie Modelu przebiegało zgodnie z planem i czy przyniosło oczekiwane rezultaty.

8. PODSUMOWANIE

W ramach planowania Modelu Ośrodka Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców, przeprowadziliśmy szereg działań mających na celu skonstruowanie, a następnie skonsultowanie Modelu. Poniżej przedstawiamy nasze wyniki i wnioski z tych działań.

W pierwszym etapie konstruowania Modelu przeprowadziliśmy analizę tematu oraz zebraliśmy niezbędne dane. Naszym celem było stworzenie takiego Modelu Ośrodka, który byłby w stanie odpowiedzieć na pytania dotyczące orientacyjnej liczby odbiorców zadania, czyli uchodźców przybyłych do Polski z Ukrainy. Dokładnie zbadaliśmy wymagania dotyczące prowadzenia Ośrodka dla Uchodźców oraz analizowaliśmy dostępne dane, aby wybrać odpowiednie formy działań dla naszego Modelu. Wykorzystaliśmy do tego celu materiały źródłowe, takie jak opracowania dostępne na stronach internetowych urzędów i organizacji zajmujących się wsparciem dla uchodźców, wywiady z osobami pracującymi z uchodźcami, rozmowy z samymi osobami przybywającymi z Ukrainy oraz obserwacje środowiska lokalnego. Na podstawie zebranych danych, przystąpiliśmy do skonstruowania wstępnej wersji Modelu Ośrodka Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców.

Następnie przystąpiliśmy do procesu konsultowania i testowania Modelu w środowiskach lokalnych na terenie Polski i Włoch. Ustaliliśmy terminy spotkań i seminariów, na których mieliśmy możliwość prezentacji Modelu oraz dyskusji na jego temat. Przedstawiliśmy zgromadzone wyniki, jak również omówiliśmy ograniczenia i założenia, na których opierał się nasz Model. W ramach konsultacji otrzymaliśmy wiele cennych uwag i sugestii, które pomogły nam ulepszyć nasz Model. Część uwag dotyczyła samej konstrukcji Modelu, takich jak organizacja kursów, warsztatów i możliwości wsparcia. Inne uwagi dotyczyły samej analizy całości Modelu i jego założeń.

Na podstawie tych uwag dokonaliśmy kilku zmian w naszym Modelu. Zaktualizowaliśmy dane, dodając nowe obserwacje oraz uwzględniając dodatkowe sugestie konsultantów. Dodatkowo, przeprowadziliśmy bardziej szczegółową analizę danych dotyczących potrzeb uchodźców i migrantów, aby upewnić się, że są one odpowiednio dopracowane w każdym z dwóch krajów, a oferta Modelu Ośrodka realnie odpowiada tym potrzebom.

Wnioski z realizacji konstruowania oraz konsultowania Modelu Ośrodka dla Uchodźców są następujące. Przede wszystkim, samo konstruowanie Modelu wymagało dużo pracy i analizy. Wymagało to również odpowiedniego przygotowania danych oraz odpowiednich narzędzi i zaangażowania osobowego i technicznego. Konsultowanie modelu to

kolejny ważny krok, który pozwolił nam na poprawienie i ulepszenie Modelu dzięki wskazówkom i uwagom otrzymanym od innych osób, na przykład przy zatrudnianiu uchodźców czy migrantów lub w załatwianiu spraw urzędowych. Jest to niezwykle istotne, ponieważ pozwoliło nam na uwzględnienie innych perspektyw i spojrzeń, które mogłyby nam umknąć. W rezultacie, niniejszy Model Ośrodka Edukacji Międzykulturowej dla Uchodźców stał się bardziej kompleksowy i dokładny. Mamy nadzieję, że nasze badania przyczynią się do lepszego zrozumienia tematu i pomogą w podejmowaniu lepszych decyzji opartych na konkretnych danych oraz że będą mogły w przyszłości służyć również innym podmiotom działającym na rzecz poprawy sytuacji społecznej i kulturowej uchodźców czy migrantów.

8.1. Porównanie modelu ośrodków dla migrantów/uchodźców u Partnerów

Porównanie polskiego i włoskiego modelu ośrodków dla migrantów czy uchodźców u obu Partnerów jest interesującym zagadnieniem, które można analizować z różnych perspektyw. W obu krajach istnieją ośrodki, które mają na celu zapewnienie wsparcia i integracji dla migrantów. Jednakże polski i włoski model różnią się pod wieloma względami, takimi jak podejście do migracji, organizacja ośrodków oraz dostępność i realizacja usług.

Polski model ośrodków dla uchodźców opiera się głównie na podejściu rządowym i instytucjonalnym, opartych na konkretnych, już działających zapisach. W naszym kraju funkcjonuje wiele publicznych ośrodków dla migrantów czy uchodźców, finansowanych przez państwo. Działają również ośrodki prowadzone przez organizacje pozarządowe. Ośrodki te mają na celu zapewnienie podstawowych usług, takich jak zakwaterowanie, wyżywienie, pomoc w znalezieniu opieki medycznej oraz w znalezieniu pracy, czy opieki nad dziećmi. W polskim modelu ośrodki te często działają jednak jako punkty informacyjne i doradcze dla migrantów czy uchodźców, pomagając im w procesie adaptacji i integracji społecznej.

Natomiast włoski model ośrodków dla migrantów ma bardziej zdecentralizowany charakter. Włochy posiadają wiele małych ośrodków migracyjnych rozproszonych po całym kraju. Ośrodki te są zarządzane przez różne podmioty, takie jak organizacje pozarządowe, kościoły i lokalne władze. Włoski model skupia się na zapewnieniu migrantom szerokiego spektrum usług, takich jak nauka języka, wsparcie psychologiczne, usługi medyczne, poradnictwo prawne oraz pomoc w znalezieniu pracy. Ośrodki te również mają na celu promowanie integracji społecznej i kulturalnej migrantów. W ośrodkach na terenie Włoch

zatrudniani są mediatorzy interkulturowi po specjalnych studiach w tym zakresie. Mediatorzy pracują z osobami mówiącymi w różnych językach pochodzących z różnych kręgów kulturowych. Włoskie ośrodki mają również inną specyfikę prowadzenia działań na rzecz migrantów. Swoją pomocą obejmują mniejszą ilość osób, jednakże bardziej kompleksowo. Wsparcie otrzymują całe rodziny, często ze specjalnymi potrzebami (np. osoby niepełnosprawne). Tworzone są mieszkania chronione dla kilku osób, do których codziennie dociera asystent sprawdzając ich codzienne funkcjonowanie – podejmowanie pracy zawodowej czy nauki, dbanie o czystość i organizowanie czasu wolnego. Ośrodki te nierzadko mają formę rozproszoną – osoby nie zamieszkują w jednym domu lecz w oddzielnych mieszkaniach na terenie lokalnych społeczności. Sytuacja taka sprzyja lepszej integracji migrantów w nowym dla nich środowisku.

Wnioski z porównania dotychczasowego polskiego i włoskiego modelu ośrodków dla migrantów i uchodźców są zależne od perspektywy, z jakiej się je analizuje. Polski model skupia się na zapewnieniu podstawowych usług i integracji społecznej migrantów, podczas gdy włoski model oferuje szerszy zakres usług i promuje długoterminową integrację. Pod względem organizacji i dostępności usług, polski model ośrodków jest bardziej scentralizowany i skoncentrowany na podstawowych potrzebach migrantów i uchodźców. Ośrodki te często działają jako miejsca tymczasowego zakwaterowania, gdzie zapewnia się osobom tam przebywającym podstawowe usługi i specjalistyczną pomoc. Włoski model ośrodków jest bardziej rozproszony i oferuje szerszy zakres usług, które mają na celu długoterminową integrację migrantów. I takie właśnie rozwiązanie będzie promowane w ramach niniejszego Modelu Ośrodka dla Uchodźców. Różni się również samo podejście do migracji pomiędzy Polską a Włochami. Polska jest krajem, który po 24 lutego 2022 roku doświadczył znacznego, wcześniej nieprzewidywalnego napływu migrantów z Ukrainy, również ze względu na bliskość geograficzną, podobieństwo językowe i kulturowe. Polska stara się przede wszystkim zapewnić tym osobom podstawowe warunki życia i pracę. Włochy natomiast są krajem, który od dawna jest celem migracji z różnych regionów świata, najczęściej jednak z Afryki północnej. Tym samym Włochy mają bardziej rozbudowany system wsparcia dla migrantów, który uwzględnia różnorodne potrzeby i cele migracji.

8.2. Aktualna sytuacja uchodźców i migrantów w krajach partnerskich

Sytuacja uchodźców i migrantów na świecie jest złożona i wymaga uwagi ze strony społeczności nie tylko lokalnych, ale i międzynarodowych. Obecnie, według danych Organizacji Narodów Zjednoczonych, na świecie znajduje się ponad 80 mln uchodźców i osób, które musiały opuścić swoje domy z powodu konfliktów zbrojnych, przemocy czy prześladowań. Największe fale migracji miały miejsce w ostatnich latach z powodu wojny domowej w Syrii, konfliktów w Afganistanie czy Sudanie Południowym. Wielu uchodźców migruje do krajów Europy po wybuchu wojny w Ukrainie. Niemniej jednak, problem migracji i uchodźstwa dotyczy wielu regionów świata, takich jak Europa, Afryka, Bliski Wschód czy Ameryka Łacińska³¹.

Osoby uciekające przed przemocą i konfliktami często nie mają dostępu do podstawowych środków do życia i opieki medycznej. Narażone są na wykorzystywanie, handel, prześladowanie i inne formy nadużyć. Wielu uchodźców zmuszonych jest do życia w obozach tymczasowych, gdzie warunki bywają trudne ze względu na brak odpowiedniej infrastruktury, przeludnienie i niewystarczającą ilość środków do życia. Ponadto, migranci, którzy nie są uznawani za uchodźców, często napotykają na liczne trudności w kraju przeznaczenia. Mogą być stygmatyzowani, dyskryminowani i odczuwać trudności w znalezieniu pracy, mieszkania czy dostępie do edukacji.

W odpowiedzi na kryzys migracyjny, wiele krajów wprowadziło surowsze polityki imigracyjne, co może prowadzić do dalszego wykluczenia i cierpienia migrantów. Jednakże istnieją również kraje i organizacje, które angażują się w pomoc uchodźcom i migrantom, dostarczając im schronienia, jedzenia i opieki medycznej. Ważne jest, aby społeczność międzynarodowa kontynuowała współpracę i podjęła działania mające na celu poprawę sytuacji uchodźców i migrantów na świecie. To wymaga zarówno krótkoterminowej pomocy humanitarnej, jak i długoterminowych działań zachęcających do rozwiązywania konfliktów, tworzenia stabilności politycznej i gospodarczej oraz promowania poszanowania praw człowieka i równości³².

³¹ Na podstawie Statystyk dotyczących migracji do Europy opracowanych przez Komisję Europejską, [https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_pl#:~:text=Na%20podstawie%20danych%20Biura%20UNHCR,przemoc\)%20pod%20koniec%202022%20r.](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_pl#:~:text=Na%20podstawie%20danych%20Biura%20UNHCR,przemoc)%20pod%20koniec%202022%20r.) (dostęp na dzień 20.12.2023).

³² Na podstawie portalu IOM Poland, <https://poland.iom.int/pl/iom-w-polsce> (dostęp na dzień 20.12.2023).

W ramach pomocy uchodźcom i migrantom kraje partnerskie uczestniczące w programie Erasmus+ „Partnerstwa na rzecz współpracy”, czyli Polska i Włochy, realizują szereg działań poprawiających sytuację osób migrujących w nowych środowiskach. W tym celu przeprowadzona została wstępna diagnoza sytuacji tych osób w obu krajach, z naciskiem na konkretne regiony działań organizacji realizujących projekt, czyli Fundacji Metamorfoza oraz Stowarzyszenia Coopisa.

8.2.1. Sytuacja uchodźców w Polsce

Uchodźcy w Polsce to osoby poszukujące ochrony przed działaniem wojennym, zagrożeniem ekonomicznym, zdrowotnym, a także innych zagrożeń w swoim kraju pochodzenia. W Polsce są to głównie osoby z Ukrainy, Rosji, Białorusi, Afganistanu, Iraku oraz Syrii. W niedługiej przyszłości spodziewamy się również napływu migrantów z krajów afrykańskich.

Aktualnie w naszym kraju przebywa najwięcej uchodźców z Ukrainy, co jest wynikiem agresji Rosji z dnia 24 lutego 2022 roku. Polska stała się krajem schronienia dla większości Ukraińców, którzy przekroczyli granicę Ukrainy, uciekając przed pełnowymiarową agresją rosyjską. Według danych Straży Granicznej od 24 lutego 2022 do 1 sierpnia 2023 roku granicę ukraińsko-polską przekroczyło 13,8 mln uchodźców z Ukrainy, głównie kobiet i dzieci. Według polskiego MSWiA 75% obywateli Ukrainy, którzy od początku wojny przekroczyli granicę ukraińsko-polską, to osoby dorosłe. Według badań przeprowadzonych przez Lalafo, około połowa Ukraińców, którzy przyjechali do Polski z powodu wojny, jest w wieku produkcyjnym. Ponad 96% to kobiety w przedziale wiekowym 30-50 lat, 16% to osoby poniżej tego wieku, a 10% to osoby starsze. Spośród respondentów badania Lalafo³³ prawie 90% ma dzieci, najczęściej jedno lub dwoje. Warto zauważyć, że prawie połowa przymusowych migrantów z Ukrainy chce po wojnie wrócić do domu, natomiast około 12% wyraża chęć pozostania w Polsce³⁴. Aktualnie na terenie Polski przebywa ok. 4 mln uchodźców z Ukrainy.

W zakresie pomocy uchodźcom przybywającym do naszego kraju po 24 lutego 2022 roku wprowadzona została w życie specustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku

³³ Lalafo - ukraińska charytatywna platforma internetowa, za pośrednictwem której ukraińscy uchodźcy mogą szybko znaleźć i otrzymać za darmo wiele różnych potrzebnych im rzeczy. Wraz z wybuchem działań wojennych w Ukrainie założyciele i pracownicy Lalafo przenieśli się do Polski i postanowili wykorzystać popularność platformy do pomocy swoim rodakom, którzy stali się uchodźcami. Serwis zajmuje się również ankietowaniem swoich klientów, zbieraniem i klasyfikowaniem dotyczących ich danych, niezbędnych do przekazywania form wsparcia i ukierunkowywania swoich działań pomocowych.

³⁴ Oficjalna strona internetowa portalu Ukrainian in Poland, <https://www.ukrainianinpoland.pl/>.

z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Wprowadziła ona następujące mechanizmy:

- 1. Legalizacja pobytu** - możliwość nadania numeru PESEL i automatyczna zgoda na pobyt czasowy w Polsce do 18 miesięcy.
- 2. Podjęcie pracy** - prawo do podejmowania pracy bez zezwolenia, szczególnie regulujące zatrudnienie lekarzy, pielęgniarek, położnych, pedagogów, opiekunów dziecięcych, psychologów, nauczycieli, pomocy nauczyciela.
- 3. Otrzymywanie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych** – jednorazowe świadczenie pieniężne w wysokości 300,00 zł, świadczenia rodzinne, świadczenia na zasadach oraz w trybie ustawy o pomocy społecznej bez przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, świadczenia pomocy materialnej na zasadach określonych w ustawie o systemie oświaty, pomoc psychologiczna, całodzienne wyżywienie, środki czystości oraz higieny osobistej, lekarstwa, schronienie, transport do miejsc zakwaterowania lub miejsc świadczenia opieki medycznej, bezpłatne środki transportu publicznego oraz transportu osób niepełnosprawnych.
- 4. Korzystanie z placówek opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych** – w zakresie edukacji, wychowania, opieki dzieci i uczniów, ustanowienie opiekuna tymczasowego dla małoletnich obywateli Ukrainy pozostających bez opieki osoby dorosłej, prawo do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka dla obywateli z Ukrainy.
- 5. Przyjmowanie uchodźców przez obywateli Polski:** w początkowym okresie pobytu uchodźców w naszym kraju istniała możliwość przyznania kwoty 40,00 zł na osobę przez okres 60 dni obywatelom Polski przyjmującym uchodźców we własnym domu.
- 6. Uprawnienia obywateli Ukrainy będących studentami, pracownikami naukowymi, nauczycielami akademickimi:** zwolnienie z opłat za usługi edukacyjne na studiach niestacjonarnych albo studiach w języku obcym dla studentów, którzy opłacili II semestr studiów na Ukrainie, uregulowanie zasad ubiegania się o stypendia socjalne dla studentów z Ukrainy, określenie zasad zatrudniania pracowników naukowych z Ukrainy w polskich uczelniach i placówkach naukowych.
- 7. Podejmowanie i wykonywanie działalności gospodarczej przez obywateli Ukrainy,** przebywających legalnie na terytorium RP: uchodźcy z Ukrainy posiadający PESEL

mogą podejmować i wykonywać działalność gospodarczą na terytorium RP na takich samych zasadach, jak obywatele polscy.

- 8. Uprawnienie do opieki medycznej** udzielanej na terytorium RP obejmującej świadczenia opieki zdrowotnej na zasadach i w zakresie, w jakim osobom objętym obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniem zdrowotnym przysługuje prawo do świadczeń, z wyłączeniem leczenia uzdrowiskowego i rehabilitacji uzdrowiskowej, a także podania produktów leczniczych wydawanych świadczeniobiorcom w ramach programów polityki zdrowotnej ministra właściwego do spraw zdrowia.
- 9. W zakresie finansowania**, dotacji celowych, rekompensaty za pracę ponadwymiarową w związku z kryzysem uchodźczym: utworzenie Funduszu Pomocy, określenie obszarów finansowania wydatków samorządów na pomoc uchodźcom z dotacji celowych z budżetu państwa, zasad korzystania przez uchodźców z PFRON-u, Funduszu Solidarnościowego, Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym, rekompensaty za godziny ponadwymiarowe dla pracowników SG, PSP, Służb Celno-Skarbowych, Służby Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Nieodpłatne wykonanie fotografii do dokumentu legalizującego pobyt uchodźcy w Polsce.

8.2.2. Sytuacja migrantów we Włoszech

Aktualna sytuacja migrantów we Włoszech jest trudna i niepewna. W ciągu ostatnich kilku lat Włochy były jednym z głównych punktów przybywania migrantów i uchodźców do Europy, zwłaszcza przez Morze Śródziemne. Pomimo wprowadzenia różnych środków i umów międzynarodowych, które miały na celu regulację strumienia migrantów, nadal dochodzi do nielegalnych przekroczeń granic i niebezpiecznych podróży przez morze, co często prowadzi do tragedii i utraty życia. Po dotarciu do Włoch migranci i uchodźcy są często przechwytywani przez służby graniczne i umieszczani w ośrodkach dla uchodźców. Ilość tych ośrodków jest jednak ograniczona, co prowadzi do przeludnienia i trudności w zapewnieniu podstawowych warunków życia dla osób migrujących. Dodatkowo, niektóre z ośrodków są krytykowane za nieodpowiednie traktowanie i naruszanie praw człowieka.

Włochy starają się nawiązać współpracę z innymi krajami europejskimi w celu podziału odpowiedzialności za przyjmowanie migrantów. Jednak różnice w polityce migracyjnej oraz obawy związane z bezpieczeństwem utrudniają osiągnięcie porozumienia w tej sprawie.

W rezultacie wielu migrantów i uchodźców pozostaje w niepewności co do swojej przyszłości, a społeczeństwo włoskie jest podzielone w kwestii przyjmowania i integracji migrantów czy uchodźców. Pomimo trudnej sytuacji, wiele organizacji pozarządowych i wolontariuszy kontynuuje pracę w celu zapewnienia pomocy i wsparcia dla uchodźców w Italii. Do Włoch trafiają migranci głównie z krajów Afryki, z Wybrzeża Kości Słoniowej, Tunezji, Senegalu, Burkina Faso, Mali, Kamerunu, Gwinei, Maroko, Albanii. Przybywają też migranci z krajów Ameryki Łacińskiej i Azji.

Najbardziej newralgicznym miejscem we Włoszech przyjmujących migrantów jest wyspa Lampedusa. Od początku 2023 roku Włochy przechodzą niespotykany napływ migrantów na wyspę, z których znaczna część umiera podczas podróży do Europy. Jest to ponad 300-procentowy wzrost przyływu migrantów w stosunku do lat ubiegłych, a poziom ten zagraża już włoskiej infrastrukturze. W 2023 roku liczba migrantów przekroczyła 87 tys., dodatkowo o 20-proc. wzrosła liczba odesłanych nielegalnych imigrantów z Włoch w porównaniu z 2022 rokiem (z 2663 do 3193). Odsyłano zwłaszcza Tunezyjczyków (1507), Albańczyków (482) i Marokańczyków (264).

Ośrodki migracyjne i deportacyjne powstały przede wszystkim na Sycylii w prowincji Ragusa³⁵. Migranci na Sycylii to osoby, które przybywają na tę włoską wyspę z innych części świata w poszukiwaniu lepszych warunków życia lub azylu. Sycylia jest często uważana za bramę do Europy dla migrantów, zwłaszcza tych, którzy podróżują przez Morze Śródziemne z Afryki Północnej. Przyczyny migracji na Sycylię są zróżnicowane i obejmują czynniki ekonomiczne, społeczne i polityczne. Niektórzy migrujący z krajów afrykańskich lub Bliskiego Wschodu mogą uciekać przed wojną, przemocą lub prześladowaniami, a inni szukają lepszych możliwości zatrudnienia i życia. Migranci często docierają na Sycylię na małych łodziach lub tratwach, które pozostają w niebezpiecznej sytuacji na morzu. Organy ścigania, służby ratownicze i organizacje pozarządowe są zaangażowane w operacje ratunkowe i przyjmowanie migrantów na ląd. Po przybyciu na Sycylię, migranci są często umieszczani w ośrodkach tymczasowych, gdzie mogą otrzymać pomoc humanitarną, opiekę zdrowotną i poradnictwo prawne. Niektórzy decydują się na dalszą podróż do innych krajów europejskich, podczas gdy inni zostają na Sycylii i próbują zacząć nowe życie. Migracja na Sycylię jest trudnym i złożonym problemem, którego rozwiązaniem zajmuje się zarówno władza lokalna, jak

³⁵ Na podstawie portalu Gazeta Prawna, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/swiat/artykuly/9299812,wlochy-z-pakiem-srodkow-przeciw-nielegalnej-imigracji-min-areszt.html> (dostęp na dzień 20.12.2023)

również europejska. Ważne jest znalezienie równowagi między ochroną praw migranckich oraz zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku publicznego na wyspie.

Ośrodki dla migrantów we Włoszech są zarządzane zgodnie z określonymi zasadami, które określają prawa i obowiązki zarówno dla personelu, jak i dla samych migrantów. Oto niektóre zasady obowiązujące w ośrodkach:

- prawo do podstawowej opieki: migranci mają prawo do podstawowej opieki medycznej, zapewnienia żywności, wody, zakwaterowania i innych niezbędnych potrzeb,
- poszanowanie godności: migranci muszą być traktowani z szacunkiem i godnością, niezależnie od swojego statusu migracyjnego,
- ochrona przed przemocą i dyskryminacją: migranci powinni być chronieni przed wszelkimi formami przemocy, wykorzystywania i dyskryminacji,
- dostęp do informacji: migranci powinni mieć dostęp do informacji dotyczących swojego statusu migracyjnego, praw i obowiązków, procedur prawnych i wszelkich dostępnych usług,
- możliwość kontaktu z rodziną: migranci powinni mieć możliwość utrzymania kontaktu z rodziną i bliskimi,
- programy integracji: ośrodki powinny oferować programy integracyjne, takie jak kursy językowe, szkolenia zawodowe i inne formy wsparcia, które pomogą migrantom adaptować się do nowego środowiska,
- podjęcie działań na rzecz prawa do azylu: ośrodki powinny zapewniać wsparcie oraz informacje dla osób ubiegających się o azyl, aby móc skorzystać z procedur prawnych związanych z uznaniem ich uchodźcami,
- zabezpieczenie zdrowia psychicznego: migranci często doświadczają traumy i stresu związanych z ich doświadczeniami migracyjnymi. Ośrodki powinny zapewnić dostęp do odpowiedniego wsparcia psychologicznego,
- zasady i prawa w ośrodkach dla migrantów we Włoszech mogą się różnić w zależności od konkretnego ośrodka i jego lokalizacji.

9. PODSTAWY PRAWNE W POLSCE WOBEC UCHODźCÓW

W polskim ustawodawstwie od początku lat 90. XX wieku zaczęto wprowadzać normy prawne dotyczące kwestii migracji i obecnie są one zgodne ze standardami międzynarodowymi oraz przyjętymi rozwiązaniami w tym zakresie w Radzie Europy i Unii Europejskiej. 12 grudnia 2013 roku weszła w życie ustawa o cudzoziemcach. Definiuje ona cudzoziemców w Polsce, określa zasady i warunki ich wjazdu na terytorium RP, przejazdu, pobytu i wyjazdu, wskazuje jak postępować z osobami mającymi kilka obywatelstw. Dodatkowo, zgodnie z UNHCR osoba, której przyznano status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą:

1. Posiada prawo pobytu na czas nieokreślony w Polsce.
2. Otrzymuje kartę pobytu (ważną 3 lata, z możliwością przedłużenia) oraz Genewski Dokument Podróży (ważny 2 lata, z możliwością przedłużenia). W przypadku ochrony uzupełniającej taka karta pobytu jest ważna przez 2 lata, z możliwością przedłużenia.
3. Ma takie same prawa jak obywatele polscy, z wyjątkiem prawa do głosowania. Obejmuje to prawo do mieszkania w Polsce, podróżowania, pracy i prowadzenia działalności gospodarczej bez specjalnego zezwolenia na pracę, dostępu do edukacji, otrzymywania pomocy społecznej, w tym zasiłku dla bezrobotnych, oraz dostępu do publicznej służby zdrowia.
4. Ma dostęp do pomocy integracyjnej przez okres do 12 miesięcy.
5. Uznani uchodźcy muszą przestrzegać wszystkich praw, zasad i procedur wymaganych od obywateli polskich.

Najważniejsze akty prawne regulujące zasady uchodźców w Polsce to:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady Europy 2011/95/ UE z dnia 13 grudnia 2011 roku w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (Dz. Urz. UE L 337 z 20.12.2011).
3. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 9 lipca 1993 roku w sprawie warunków wykonywania zatrzymania i aresztu w celu wydalenia cudzoziemca,

warunków jakim powinny odpowiadać strzeżone ośrodki, a ponadto w sprawie regulaminu pobytu w tych ośrodkach (Dz.U., 1993, nr 66, poz. 317).

4. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 23 grudnia 1997 roku w sprawie szczegółowych zasad, trybu postępowania oraz wzorów dokumentów w sprawach cudzoziemców Dz.U., 1998, nr 1, poz. 1).
5. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 roku o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U., 2003, nr 128, poz. 1176).
6. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U., 2021, poz. 1285, z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 14 lipca 2006 roku o wjeździe na terytorium RP, pobycie i wyjeździe obywateli UE i członków ich rodzin (Dz.U., 2006, nr 144, poz. 1043).
8. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach (Dz.U., 2013, poz. 1650, z późn. zm.).
9. Ustawa z dnia 12 marca 2022 roku o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz.U., 2022, poz. 583).

LITERATURA ŹRÓDŁOWA

1. Domagała-Zyśk, Ewa. Kształcenie nauczycieli w kontekście edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – przegląd doświadczeń zagranicznych. Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2019.
2. Materiały własne Stowarzyszenia Coopisa.
3. Młynarczuk-Sokołowska, Anna. Konferencje i publikacje Katedry Edukacji Międzykulturowej Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku, Poznań 2019.
4. Młynarczuk-Sokołowska, Anna. Pedagog, nauczyciel, edukator w zróżnicowanej kulturowo przestrzeni współczesnej edukacji. Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Poznań 2017.
5. Nikitorowicz, Jerzy. Kreowanie tożsamości dziecka. Wyzwania edukacji międzykulturowej. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne GWP, Gdańsk 2004.
6. Oficjalna strona internetowa Europejskiej Agencji ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej EASNIE.
7. Oficjalna strona internetowa Fundacji Metamorfoza.
8. Oficjalna strona internetowa portalu Centrum Dobrej Terapii.
9. Oficjalna strona internetowa portalu LingRoom.
10. Oficjalna strona internetowa portalu Ukrainian in Poland.
11. Oficjalna strona internetowa portalu Zielona Linia.
12. Papuda-Dolińska, Beata. Kształcenie nauczycieli do edukacji włączającej w Polsce. Wydawnictwo Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2019.
13. Schimanek, Tomasz. Diagnozowanie problemów społecznych. Wydawnictwo FISE Fundacja Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa 2015.
14. Szczurek-Boruta, Alina. O przygotowaniu nauczycieli do pracy w warunkach wielokulturowości. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2014.

ZAŁĄCZNIKI

1. Indywidualna Ścieżka Integracji Społecznej

INDYWIDUALNA ŚCIEŻKA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Imię i nazwisko / Ім'я та прізвище

Przygotowanie IŚIS w etapie pierwszym polega na zebraniu informacji dotyczących mocnych i słabych stron, ocenie swoich możliwości i zdolności. Na tym etapie należy ocenić wykształcenie i posiadane kwalifikacje pod kątem przydatności na rynku pracy. Tworzenie Planu Rozwoju Zawodowego obejmuje analizę rynku pracy pod kątem posiadanych zasobów oraz kwalifikacji zawodowych, celów zawodowych i opracowanej strategii działania.

Dobry plan powinien być:

- celowy: jego wykonanie powinno prowadzić do osiągnięcia zamierzonego celu w ściśle określonym terminie,
- wykonalny: musi być dostosowany do możliwości wykonawcy, środków i warunków,
- prosty w budowie: o przejrzystej strukturze, łatwy do zrozumienia, nie za szczegółowy,
- elastyczny: dający się modyfikować bez zagrożenia dla istoty całego planu
- długodystansowy: opracowany w całości, podający terminy poszczególnych etapów i końca realizacji.
- terminowy: skonkretyzowany w czasie plan działań oraz przewidywany termin osiągnięcia celu.

MOJE PRZYGOTOWANIE ZAWODOWE – szczegóły w Curriculum Vitae

Moje zainteresowania:

Umiejętności językowe:

Analiza słabych i mocnych stron

- punktualność
 - odpowiedzialność
 - elastyczność, otwartość
 - kreatywność
 - niezależność
 - empatia
 - umiejętność pracy w zespole
 - łatwość nawiązywania kontaktów
 - asertywność
 - umiejętność pracy pod presją czasu
 - umiejętności kierownicze
 - inne (jakie?).....

Opis predyspozycji zawodowych:

Opis wyniku testu

UWARUNKOWANIA ZDROWOTNE I SPOŁECZNE:

Opis sytuacji zdrowotnej i społecznej. Możliwości i ograniczenia.

Czy jest potrzeba objęcia wsparciem dzieci/osób pozostających pod opieką?

Opis problemów związanych z adaptacją w Polsce. Możliwości i ograniczenia.

- Problemy mieszkaniowe
- Problemy w komunikacji i porozumiewaniu się
- Problemy z transportem
- Potrzeba przetłumaczenia dokumentów
- Trudności psychiczne związane z przeżytą traumą
- Problemy zdrowotne
- Konieczność zapewnienia opieki nad dzieckiem
- Konieczność zapewnienia opieki na osobą starszą, chorą
- Nieznajomość prawa i kwestii formalnych
- Nieznajomość uwarunkowań kulturowych (zwyczajów)
- Inne (jakie?) /

.....

PLANOWANIE ROZWOJU / ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ

UMIEJĘTNOŚCI, KTÓRE CHCĘ ZDOBYĆ	WIEDZĘ, KTÓRĄ CHCĘ ZDOBYĆ

--	--

Moje cele społeczne i zawodowe

Cele	Działania / uczestnictwo w szkoleniach zawodowych/kursach	Termin realizacji
Poprawa umiejętności porozumiewania się w języku polskim		
Zwiększenie poziomu integracji społecznej w środowisku lokalnym (poznanie sąsiadów, poznanie panujących zwyczajów i zasad zachowania)		
Poprawa kondycji psychicznej		
Uregulowanie kwestii formalnych związanych z pobytem w Polsce		
Podniesienie umiejętności i kompetencji zawodowych		
Znalezienie dorywczej, tymczasowej pracy w Polsce		
Znalezienie stałej pracy w Polsce		

WYBRANE DLA MNIE FORMY WSPARCIA

- Doradztwo zawodowe
- Pośrednictwo pracy
- Kursy i szkolenia zawodowe
- Doradztwo w zakresie niezbędnych formalności związanych z uznaniem kwalifikacji i wykształcenia
- Kursy języka polskiego
- Szkolenia w zakresie orientacji kulturowej
- Doradztwo prawne
- Wsparcie psychologiczne/terapeutyczne
- Opieka nad dziećmi